RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 10.

Lördagen den 2 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 23 nästlidne februari.

§ 2.

Herr statsrådet *J. E. von Krusenstjerna* öfverlemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda propositioner till Riksdagen:

angående pension å allmänna indragningsstaten åt landskanslisten i Stockholms län F. Kjerrman;

angående ändrad lydelse af § 9 mom. 3 i tulltaxeunderrättelserna;

angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter fiskaren Hans Martin Larssons i Klätta aflidna hustru, Anna Larsson, född Alfsdotter; och

angående indragning till statsverket af den från den så kallade bergsfrälsejorden i Kopparbergs län utgående tägtekarlsräntan.

De aflemnade propositionerna bordlades.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1901 den 2 mars sammanträdde de valmän, som af kamrarne fått i i uppdrag att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning, för att, sedan anmäldt blifvit, att af de personer, som den

18 nästlidne februari utsetts till revisorer och suppleanter för granskning af riksbankens afdelningskontors i Karlstad räkenskaper och förvaltning, revisorerna f. d. riksdagsmannen N. Pehrsson och bruksegaren C. Ros samt suppleanterna landtbrukaren L. P. Sjöberg, auditören R. Rhodin och disponenten E. Larsson vore hindrade att åtaga sig nämnda uppdrag, företaga val af två revisorer och tre suppleanter i deras ställe; och befunnos, efter valens slut, hafva blifvit utsedde till

revisorer efter herrar N. Pehrsson och C. Ros:

herr v. Bahr, C. G. O., kapten, Karlstad, med 43 röster,
herr Larsson, Pontus, hemmansegare, Rudsberg, Molkom, med 43 röster;

suppleanter efter herrar L. P. Sjöberg, R. Rhodin, E. Larsson och C. G. O. v. Bahr:

herr Ågren, P. M., handlande, Karlstad, med 42 röster,
» W. af Segerström, stationsskrifvare, Karlstad, med 42 röster,
» Olsson, Oscar, godsegare, Höije, Karlstad, med 42 röster,
» Olsson, Emil, f. d. riksdagsman, Kyrkebol, med 42 röster,

sedan ordningen mellan suppleanterna blifvit genom lottning bestämd.

J. Johansson. *Wilh. Walldén.* *H. Cavalli.*
Hans Andersson.

Protokollet lades till handlingarna; och beslöt kammaren, att underrättelse om de försiggångna valen skulle genom utdrag af protokollet meddelas bankoutskottet med anmodan till utskottet att lemna såväl fullmägtige i riksbanken som afdelningskontoret i Karlstad och de valde meddelande om valens utgång.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till kammarens tillfälliga utskott n:o 2 herr *W. Styrlanders* å kammarens bord hvilande motion, n:o 170.

§ 5.

Föredrogs men bordlades åter Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4.

§ 6.

Föredrogs och godkändes bankoutskottets memorial n:o 6, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens afdelningskontor i Göteborg, Malmö, Karlstad, Luleå och Mariestad.

§ 7.

Till afgörande förelåg härefter statsutskottets utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkterna 1—4.

Godkändes.

Punkten 5.

Angående anslag till patent- och registrerings verket.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen, med godkännande af det enligt statsrådsprotokollet för den 11 januari 1901 tillstyrkta förslag till utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1902, måtte medgifva:

att afgifterna för patent samt för registrering af varumärken äfvensom af mönster och modeller finge användas till bestridande af de utgifter, hvilka i enlighet med den godkända utgiftsstaten för patent- och registreringsverket betingades af tillämpning under år 1902 af förordningen angående patent, lagen om skydd för varumärken samt lagen om skydd för vissa mönster och modeller; samt

att afgifterna för registrering af aktiebolag och föreningar för ekonomisk verksamhet och för andra uppgifter till aktiebolags- och föreningsregistren äfvensom för anmälanden till handelsregistren finge användas till bestridande af de utgifter, hvilka antingen i enlighet med nyssberörda utgiftsstat betingades af tillämpning under år 1902 af lagen om aktiebolag, lagen om aktiebolag, som drifva försäkringsrörelse, och lagen om registrering af bankaktiebolag, eller ock af Kongl. Maj:t funnes betingade af tillämpning under år 1902 af lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, lagen om handelsregister, firma och prokura tillika med lagen om ändring i vissa delar af sistnämnda lag samt lagen om handelsbolag och enkla bolag.

Det enligt ofvannämnda statsrådsprotokoll tillstyrkta förslag till utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1902 hade följande lydelse:

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

	Kronor.							
	Lön.	Tjenstgörings-penningar.	Summa aflöning.					
A. Aflöningar.								
1 öfverdirektör	5,000	2,000	7,000					
1 öfveringeniör	3,700	1,800	5,500	Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kronor.				
1 öfveringeniör	3,700	1,800	5,500					
1 ledamot o. sekreterare	3,000	1,500	4,500	Lönen kan höjas efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.				
2 ledamöter o. sekreterare	6,000	3,000	9,000					
1 registrator o. arkivarie	1,800	1,200	3,000					
1 notarie	1,800	1,200	3,000					
1 byråingeniör	1,800	1,200	3,000					
8 byråingeniörer	14,400	9,600	24,000					
1 bokhållare	1,800	1,200	3,000					
1 förste vaktmästare	800	300	1,100					
1 vaktmästare	500	300	800	Lönen kan efter 5 år höjas med 100 kronor.	71,000	—		
2 vaktmästare	1,000	600	1,600					
Anm. Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån qvarstår, lönen minskas med 150 kronor.								
Anslag till ålderstillägg, förslagsvis					3,500	—	74,500	—
B. Omkostnader.								
Förslagsanslag.								
Till adjungerade ledamöter, biträdande ingeniörer, amanuenser, särskildt tillkallade tekniska biträden, extra skrifbiträden, extra vaktmästare, vikariatsersättningar, renskrifning och skrifmaterialier, postafgifter, hyror, ved, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m.					69,000	—		
» böcker och tidskrifter, trycknings- och bindningskostnader, kungörelser och publikationer m. m. efter afdrag af influtna prenumerationsafgifter och dylikt					47,400	—		
» återstälda registreringsafgifter					3,000	—		
» bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern					1,600	—	121,000	—
Summa kronor					—	—	195,500	—

Utskottet hemställde:

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt bifallas, att Riksdagen

dels godkänner följande

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

Utgiftsstat för patent- och registreringsverket för år 1902.

	Kronor.							
	Lön.	Tjenstgörings penningar.	Summa aflöning.					
A. Aflöningar.								
1 öfverdirektör	5,000	2,000	7,000					
1 öfveringeniör	3,700	1,800	5,500	Lönen kan efter 5 år höjas med 500 kronor.				
1 öfveringeniör	3,700	1,800	5,500					
1 ledamot o. sekreterare	3,000	1,500	4,500	Lönen kan höjas efter 5 år med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.				
2 ledamöter o. sekreterare	6,000	3,000	9,000					
1 registrator o. arkivarie	1,800	1,200	3,000					
1 notarie	1,800	1,200	3,000					
1 byråingeniör	1,800	1,200	3,000					
7 byråingeniörer	12,600	8,400	21,000					
1 bokhållare	1,800	1,200	3,000					
1 förste vaktmästare	800	300	1,100					
1 vaktmästare	500	300	800	Lönen kan efter 5 år höjas med 100 kronor.	68,000	—		
2 vaktmästare	1,000	600	1,600					
Anm. Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån qvarstår, lönen minskas med 150 kronor.								
Anslag till ålderstillägg, förslagsvis					3,500	—	71,500	—
B. Omkostnader.								
Förslagsanslag.								
Till adjungerade ledamöter, biträdande ingeniörer, amanuenser, särskildt tillkallade tekniska biträden, extra skrifbiträden, extra vaktmästare, vikariatsersättningar, renskrifning och skrifmaterialier, postafgifter, hyror, ved, lyse, renhållning och städning samt inventariers anskaffande och underhåll m. m.					72,000	—		
» böcker och tidskrifter, trycknings- och bindningskostnader, kungörelser och publikationer m. m. efter afdrag af influtna prenumerationsafgifter och dylikt					47,400	—		
» återstälda registreringsafgifter					3,000	—		
» bidrag till patentunionens internationella byrå i Bern					1,600	—	124,000	—
Summa kronor					—	—	195,500	—

dels och medgifver,

att afgifterna för patent samt för registrering af varumärken äfvensom af mönster och modeller må användas till bestridanda af de utgifter, hvilka i enlighet med den godkända utgiftsstaten för patent- och registreringsverket betingas af tillämpning under år 1902 af för-

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

ordningen angående patent, lagen om skydd för varumärken samt lagen om skydd för vissa mönster och modeller, samt

att afgifterna för registrering af aktiebolag och föreningar för ekonomisk verksamhet och för andra uppgifter till aktiebolags- och föreningsregistren äfvensom för anmälanden till handelsregistren må användas till bestridande af de utgifter, hvilka antingen i enlighet med nyssberörda utgiftsstat betingas af tillämpning under år 1902 af lagen om aktiebolag, lagen om aktiebolag, som drifva försäkringsrörelse, och lagen om registrering af bankaktiebolag, eller ock af Kongl. Maj:t finnas betingade af tillämpning under år 1902 af lagen om registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet, lagen om handelsregister, firma och prokura tillika med lagen om ändring i vissa delar af sistnämnda lag samt lagen om handelsbolag och enkla bolag.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Hedlund: För några år sedan hade jag att göra med en patentansökan i Göteborg; den var af jemförelsevis ganska enkel beskaffenhet, men det oaktadt öfverraskades jag af att finna, att det dröjde icke mindre än 1 $^1/_2$ år från det ansökningen om patentet inlemnades till patentverket till dess densamma beviljades. Detta har gifvit mig anledning att söka taga reda på huru lång tid, som i allmänhet förflyter mellan dylika ansökningars inlemnande och deras beviljande. Det visar sig, att af de ansökningar, som hittills under innevarande år beviljats och hvilkas antal uppgår till 322 stycken, ungefär hälften äro öfver 1 år gamla och att de tre äldsta fått vänta 3 $^1/_2$ år på sitt afgörande. Det är ju aldeles gifvet, att detta är till icke ringa skada för uppfinningsväsendet i vårt land. Uppfinnaren sjelf för det första marteras under väntetiden af en ständig ovisshet, huruvida en annan uppfinning framkommer, som ersätter hans och kommer ut i marknaden, innan hans ansökning beviljas. Vidare är det för honom nästan omöjligt att erhålla förlag för sin uppfinning, innan han kan visa patent på densamma, och slutligen föreligger en enligt min tanke mycket allvarsam omständighet, nemligen att, om man vill söka patent i andra länder, ansökning derom skall vara inlemnad senast 6 månader efter det ansökningen inlemnats i Sverige. I utomeuropeiska länder, som tillhöra patentföreningen, t. ex. Förenta staterna, är denna tid 7 månader. Man måste emellertid medgifva, att dessa 6 månader stå i mycket dålig samklang med den tid af 1 år, som hos oss utgör medeltalet af tiden för en patentansöknings beviljande. Man vill ju i allmänhet icke vedervåga kostnaderna för patentansökan i utlandet, innan man sett, att den har framgång här hemma.

Hvari ligger nu orsaken till tidsutdrägten? Jo, hufvudorsaken ligger dels hos uppfinnaren sjelf och dels hos den patentbyrå, som han i regeln anlitar för att få formerna iakttagna, eller rättare sagdt

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

hos ingendera, utan i sakens egen natur. Det förhåller sig nemligen så, att en patentansökning sällan vid dess första inlemnande är försedd med fullt tillfredsställande handlingar, hvarför patentverket efter verkställd granskning måste framställa vissa anmärkningar eller s. k. föreläggande, hvilka kunna föranleda uppfinnaren eller patentbyrån att göra åtskilliga ändringar i den första beskrifningen, hvilka åter i sin ordning kunna framkalla nya anmärkningar och föreläggande från patentverket. I medeltal förekomma vid hvarje patentansökning 2 $^1/_2$ föreläggande, och det händer icke sällan, att de kunna uppgå till 5 à 8. Då drager det ju ut på tiden.

Men skulden ligger äfven hos patentverket sjelft, som är långsammare, än det borde och behöfde vara vid expeditionen af sådana ärenden.

Såsom beskrifves i den kongl. propositionen i motiveringen till denna punkt, förrättas granskningsarbetet inom patentverket dels af fast anställda byråingeniörer, dels af biträdande ingeniörer. Jag behöfver icke spilla många ord på att bevisa, att en byråingeniör är vida bättre i stånd att verkställa granskning af en patentansökan än en biträdande ingeniör. Derigenom att byråingeniören har detta till sin stadigvarande uppgift och sysselsätter sig dermed dagligen och oafbrutet under hela sin arbetstid, kommer han in i de vanor och uppfattningar, som råda inom verket, han får tillika en vidsträckt kunskap om hvilka uppfinningar redan äro gjorda på olika områden, och så att säga »känn» på, huruvida en ansökan, som inkommit, innebär något verkligt nytt eller icke. De biträdande ingeniörerna åter hafva sysselsättning i olika yrken i staden och arbetet i patentverket till bisysselsättning. Man har icke kunnat pålägga dem en bestämd arbetstid, utan de få komma och gå efter omständigheterna, som de hafva ledigt, ända till kl. 10 på qvällen. De dugtigaste af dem få gifvetvis snart god sysselsättning på andra håll. Det har visat sig, att af 13 biträdande ingeniörer, som under det gångna året haft sysselsättning med sådant granskningsarbete, icke mindre än 6 antingen tillfälligt slutat, i det de fått arbete på annat håll, eller varaktigt tagit afsked från verket; i deras ställe hafva andra fått anställas som biträdande ingeniörer, ofta efter endast en månads lärotid. Detta vållar tidsutdrägt i två afseenden. För det första uppstår dröjsmål med granskningen ända derhän, att, när enligt den ursprungliga planen såväl byråingeniörerna som de biträdande ingeniörerna skulle vara färdiga med den första granskningen senast en månad efter ansökningens inlemnande, så uppfylles numera detta vilkor endast af byråingeniörerna, medan det för de andra drager ut på tiden mera eller mindre, ända till 2 à 3 månader. För det andra uppstår dröjsmål på det sätt, att en biträdande ingeniör icke kan utföra en så grundlig granskning, att den föredragande öfveringeniören kan fullt lita på densamma. Det förekommer ofta fel, som öfveringeniören med sin större insigt och erfarenhet kan lätt upptäcka, och som då måste

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

rättas. Följden är också, att dessa rapporter, som ingå från de biträdande ingeniörerna, i regel göra öfveringeniörerna särskildt besvär och alltså försena expeditionen. Slutligen kommer härtill en annan sak. Ett bland de bästa medlen att påskynda en förhandling mellan patent- och registreringsverkets granskningsmän och en uppfinnare är ett personligt samtal dem emellan. Men med den oregelbundna arbetstid, som de extra biträdena hafva, är det svårt för uppfinnarne att träffa tillsammans med dem, och dessutom är det icke just så säkert, att, om en gammal erfaren ingeniör kommer upp för att tala med en sådan ung, kanske alldeles nytillsatt biträdande ingeniör om sin uppfinning, denne senare kan gifva honom den bästa möjliga handledning och tillvinna sig och verket den största möjliga auktoritet. Det är alldeles tydligt, att för att åstadkomma ett godt patentväsende det är nödvändigt, att så mycket som möjligt af granskningsarbete förrättas af fasta arbetskrafter, som vunnit erfarenhet och insigt i facket, och att man derför så fort som möjligt måste söka uppnå det mål, som patent- och registreringsverket vill komma till, nemligen att granskningsarbetet skall förrättas af åtminstone lika många fasta som biträdande ingeniörer.

Nu invändes, att det är riskabelt att alltför fort tillsätta nya ordinarie arbetskrafter i ett verk, som liksom patent- och registreringsverket är beroende af sina egna inkomster. Men patentväsendet är något, som af sig sjelft utvecklas. Det är alldeles tydligt, att detta år efter år — möjligen med något tillfälligt undantag — måste gå framåt, eftersom uppfinningsväsendet i vårt land såväl som i hela verlden går framåt. Då man alltså har råd och mera än råd dertill, bör det väl icke vara någon risk att vidtaga den nödiga och nyttiga förändring, som Kongl. Maj:t här föreslagit. Vi måste komma i håg, att vårt land har en stor industriel framtid, och att vårt folk är särskildt utmärkt för teknisk uppfinnareförmåga. Dessa omständigheter i förening böra gifva oss anledning att sätta vårt patentväsende i så godt skick som möjligt, så att det kan betjena våra uppfinnare och vår industri. Patent- och registreringsverket tillhör i denna mening de produktiva embetsverken i likhet med jernväg, post och telegraf, och man gör derför oklokt uti att vara för njugg med dess utrustning. På grund af hvad jag nu tillåtit mig framhålla, skall jag be att få yrka afslag å utskottets hemställan i denna punkt och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Erickson i Bjersby: I fall de olägenheter, som enligt talarens på göteborgsbänken utsago äro rådande inom patent- och registreringsverket, kunde afhjelpas med inrättande af 3 nya byråingeniörsbefattningar i stället för 2, som utskottet föreslagit, så funnes väl icke någon inom Riksdagen, som ville motsätta sig detta. Men om olägenheterna äro så stora, som talaren nämnde, då hjelper det väl icke så mycket, vare sig antalet nu bestämmes till 3 eller till 2.

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

Vore man säker på att patent- och registreringsverket komme att utveckla sig fortfarande i samma hastiga proportion som hittills, då vore det också skäl att bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Men det är man icke säker på; och då så är, och då patentafgifterna visat benägenhet att nedgå, bör man ju vara försigtig med att inrätta nya ordinarie befattningar på verkets stat, helst verket är hänvisadt till att af egna medel aflöna sin personal. Af skäl, bland andra, att varsamhet bör iakttagas vid inrättandet af nya ordinarie befattningar hos verket, har äfven herr statsrådet och chefen för finansdepartementet icke velat föreslå det större antal ordinarie tjenstebefattningar, som patent- och registreringsverket begärt, eller 5 byråingeniörer och 1 aktuarie, utan endast föreslagit 3 nya byråingeniörsbefattningar. Dessa befattningar tillkommo 1896, då Riksdagen lemnade anslag till 4 sådana. Redan vid 1898 års riksdag begärdes emellertid ökning af antalet. Patent- och registreringsverket hade ifrågasatt 4 nya byråingeniörsbefattningar, men just af samma skäl, som förut nämnts, ansåg dåvarande statsrådet och chefen för civildepartementet, att antalet borde inskränkas till 2, och i Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen föreslogos också endast 2 nya befattningar, hvilket förslag af Riksdagen bifölls. Nu har Kongl. Maj:t begärt 3 nya byråingeniörer, och statsutskottet har föreslagit endast 2, af skäl som i betänkandet finnas anförda och som, åtminstone för icke fackmän, böra vara giltiga. Bifalles utskottets förslag, blifver ökningen af dessa befattningar ändock ej obetydlig, då antalet från år 1896 skulle ökas från fyra till åtta, och detta äfven med hänsyn till att verket först med år 1899 uppfördes på ordinarie stat. Enligt patent- och registreringsverkets skrifvelse skulle en af de ifrågasatta nya byråingeniörerna biträda å verkets afdelning för statistik och klassificering. Utskottet har deremot tänkt sig, att inrättandet af en ny ordinarie tjenstebefattning för det ändamålet skulle vara mindre behöfligt. Af de 2 byråingeniörer, som 1898 tillkommo, anställdes nemligen en på nämnda afdelning för att uteslutande sysselsätta sig med der förekommande arbete, hvarjemte till hans hjelp extra biträden finnas anställda. Alldenstund en icke obetydlig del af det arbete, som förekommer på denna afdelning, torde vara af mera mekanisk art, ansågs, att den ordinarie byråingeniör, som nu tjenstgör på afdelningen, skulle kunna anordna arbetet så, att han skötte de mera invecklade ärendena, och att de extra biträdena skulle under hans öfverinseende fullgöra det öfriga arbetet. Någon besparing är här ej fråga om i annan mening, än skilnaden mellan att inrätta en tjenstebefattning på ordinarie stat med 3,000 kronor i lön och tjenstgöringspenningar och beviljandet af motsvarande anslag till extra biträden. Med den ordinarie tjensten följer ålderstillägg m. m. Ju större således den ordinarie personalen är, ju svårare skulle det blifva för verket att reda sig, för den händelse inkomsterna komme att minskas; och skulle verket icke med egna medel kunna bestrida utgifterna, måste väl bristen täckas genom statsbidrag eller genom

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

ökade patentafgifter, och ingendera delen torde vara att sträfva efter. Jag anhåller vördsamt om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Nyström: Herr grefve och talman, mina herrar! Man kan icke annat än gifva statsutskottet sitt erkännande för den försigtighet, med hvilken det behandlat detta ärende, då utskottet frångått Kongl. Maj:ts förslag genom att pruta af en byråingeniör. Det är helt naturligt, såsom den föregående talaren förklarade, att statsutskottet icke kunnat känna till alla de förhållanden, som inverkat på saken och som enligt mitt och alla svenska ingeniörers förmenande äro af så stor betydelse för den svenska industrien. Då herr Hedlund på ett så uttömmande sätt behandlat frågan om den alltför långa tiden för patentansökningars behandling, skall jag nu vända mig emot de skäl, som af utskottet och äfven den siste talaren anförts emot ökandet af byråingeniörernas antal och särskildt emot behöfligheten af en ny byråingeniör på den statistiska afdelningen. Statsutskottet förmenar, att den byråingeniör, som nu ända sedan 1896 skött denna afdelning inom verket, bör hafva förvärfvat tillräcklig vana för att utan ökning af den ordinarie personalen kunna uträtta föreliggande arbete. Nu är emellertid förhållandet det, att denne byråingeniör har, för att kunna hinna med den dryga arbetsbördan, varit sysselsatt 8 timmar om dagen och dessutom till sitt förfogande haft 2 extra ingeniörer i och för klassificeringen och indelningen af patentskrifterna. Huru van byråingeniören än må vara, måste han dock på sina biträdande ingeniörer lägga det primära arbetet eller patentskrifternas indelning i underklasser. Patenten äro efter sina olika slag indelade i 89 klasser, och hvar och en af dessa klasser är sedan i sin ordning indelad i underklasser, allt detta för att en granskare — en byråingeniör eller en biträdande ingeniör — utan allt för stor tidsutdrägt skall kunna få en hastig öfverblick af det område af uppfinningar, der han bör söka för att finna, om en uppfinning, hvarå patent sökts, redan är patenterad eller icke. Detta arbete är af en för patentverket ytterst magtpåliggande beskaffenhet och fordrar derför en i hög grad van personal. Såsom patentverket visar i sin framställning, är det nu omöjligt att på dessa svagt aflönade platser kunna bibehålla biträdande ingeniörer så pass länge, att de hinna sätta sig fullt in i arbetet. De stanna ett år eller två, men så snart de erbjudas någon bättre plats i industriens tjenst, så lemna de naturligtvis patentverket och öfvergå till den bättre platsen. Det blir då för verket nödvändigt att taga en ny ingeniör, som icke känner till förhållandena. Om vi nu tänka oss, att en sådan ny, från tekniska högskolan nyss utexaminerad ingeniör får till uppgift att för ofvan angifna ändamål klassificera en uppfinning angående t. ex. tillverkning af metallrör, så kan han föra denna uppfinning antingen till klassen »rör» eller till klassen »metallbearbetning». Om han nu för uppfinningen till den senare klassen, hvilket ju vid första påseendet kan synas vara ganska befogadt, så har han dermed vilseledt gran-

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

skaren, som enligt vedertaget bruk har att söka alla dylika uppfinningar på den förra klassen, och uppfinnaren riskerar att få sig tilldeladt ett värdelöst patent, på hvilket han i god tro nedlägger arbete och kapital.

Nu säger utskottet vidare, att granskningsmaterialet skulle vara så väl kändt, att man icke numera behöfde använda så lång tid för dess klassificering. Jag skall emellertid tillåta mig att just med afseende å granskningsmaterialet och den stora vigten af dettas rätta klassificering anföra några ord ur den embetsberättelse, som chefen för det amerikanska patentverket afgifvit till den amerikanska regeringen för år 1899. Det heter der bl. a.: »Förpröfningssystemet är ett idealiskt system, förutsatt att granskningen kan göras med tillräcklig omsorg. Granskningsområdet tillväxer emellertid för hvarje år, och det blir, i följd af bristande tid, allt svårare och svårare att fullständigt genomgå granskningsmaterialet. Mer än två millioner patent, in- och utländska, hafva utfärdats, under det att antalet vetenskapliga publikationer ökats ofantligt. Det är blott med tillhjelp af en fullkomlig klassificering och uppdelning, som denna stora mängd material kan göras beqvämt tillgänglig i och för granskning i hvarje särskildt fall.» Detta uttalande är fullt tillämpligt på våra egna förhållanden. Samma antal patentansökningar och samma vetenskapliga publikationer som i Amerika stå till svenska patentverkets disposition, och de svenska uppfinningarna måste granskas lika omsorgsfullt som de amerikanska, ty uppfinningsväsendet är universelt, och om det är någon lucka i granskningsbevisningen, återverkar detta på det industriella företag, som öfvertagit den patenterade uppfinningen för att exploatera densamma.

Den ärade ledamot af statsutskottet, som här nyss hade ordet, erinrade derom, att man år 1898 begärde inrättandet af fyra nya byråingeniörsbefattningar, så att hela antalet byråingeniörer då skulle ha blifvit åtta, och att, om Riksdagen nu skulle antaga statsutskottets förslag, man skulle komma upp till just det antal byråingeniörer, som år 1898 ansågs vara nödvändigt.

Med anledning af detta uttalande tillåter jag mig erinra om att år 1896, det år, hvarifrån patentverket vid beräkningen af sitt ingeniörsbehof år 1898 utgick, var patentansökningarnas antal 1,714, under det att de år 1900 uppgingo till 2,258, en ökning alltså af 544, hvilket motsvarar just en så stor ökning i arbetet, att dertill kräfvas tre nya byråingeniörer utöfver dem som då begärdes. Således skulle, äfven om Kongl. Maj:ts förslag antoges, byråingeniörernas antal i alla fall blifva för litet, ty Kongl. Maj:t begär blott två byråingeniörer för sjelfva granskningen och en för den statistiska afdelningen. Men patentverket har också begärt att få fem nya byråingeniörsbefattningar, och det på goda grunder, så goda, att hvarken Kongl. Maj:t kunnat underkänna dem eller statskontoret kunnat finna en enda anmärkning mot patentverkets förslag.

Jag ber äfven att med några ord få beröra den farhåga, som

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

statsutskottet i likhet med Kongl. Maj:t hyser, att det skulle blifva en nedgång i patentansökningarnas antal. Jag har ur en utländsk tidskrift samlat litet material för att se efter, huruvida patentansökningarnas antal har gått ned i något land under förra århundradet, men det har visat sig, att i alla land, Sverige inbegripet, har deras antal varit stadt i en jemn stegring. Jag instämmer lifligt med herr Hedlund, då han säger, att vårt land har en stor industriel framtid, särskildt med hänsyn till de ännu oupptagna vattenfall, som vänta på sitt tillgodogörande. För öfrigt pågår inom alla områden af det industriella lifvet, i synnerhet inom elektrotekniken och belysningsindustrien, ofantligt omfattande arbeten, och det är helt naturligt, att de industrier, som på grundvalen af dessa komma att uppstå just till följd af kraften i våra vattenfall, blifva hos oss bofasta. Dessa industrier blifva i sin ordning en ständigt verksam härd för ny uppfinnareverksamhet, och skulle man hysa någon farhåga, blir det snarare den, att patentverket under början af detta århundrade blir öfversvämmadt med patentansökningar.

Jag vill till sist erinra om, att hela vår industriidkande allmänhet är på det högsta intresserad af att patentverket af statsmagterna vinner det understöd, att det verkligen sättes i stånd göra svenska allmänheten de stora tjenster, man af detsamma fordrar. Den amerikanska patentlagen är enligt amerikanska patentverkets sista årsberättelse orsaken till den amerikanska industriens stora blomstring, och jag tror, att det vore en god sak, om äfven vårt land ville i detta hänseende försöka att gå i Amerikas fotspår, d. v. s. uppmuntra uppfinningar och deras tillgodogörande; helt säkert skulle vår industri derigenom vinna otroligt mycket.

Jag skall tillåta mig, herr talman, att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Häruti instämde herr *Göthberg*.

Grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Den ställning jag länge intagit i det verk, hvarom här är fråga, torde förklara, hvarför jag nu ber att få säga några ord.

Den ärade ledamot af statsutskottet, som här förde utskottets talan, framhöll med fullt skäl, att när det var fråga om ett verk, som skulle uppehållas af sina egna inkomster, fick man ju lof att vara försigtig, och han hemstälde, huruvida icke kammaren, då det här blott gälde afprutande af en enda tjenst och tillsättningen af denna tjenst, väl icke kunde undanrödja alla anledningar till de klagomål, som man fört mot patentverkets arbetssätt, ändå ville hålla statsutskottet räkning för att det varit så försigtigt, som det varit. Ja, det skulle jag mycket gerna göra, och jag skulle icke säga ett enda ord mot hvad utskottet har sagt, om det här icke vore fråga om något annat än huruvida patentverket skulle förr eller senare få tillökning i ar-

betskraft. Men, mina herrar, det är icke om detta, utan om något mycket vigtigare, som det här är fråga.

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

Det är nu ingalunda första gången, utan det har förekommit förut, att patentverket vid fråga om ökning af dess arbetskraft efter noggrann utredning visat, att så och så många, t. ex. åtta nya tjenstemän, behöfvas för att verkets arbete skall kunna blifva på ett för allmänheten tillfredsställande sätt skött, men — har patentverket sagt — så mycket törs vi väl icke begära hos Kongl. Maj:t med detsamma, och derför måste vi väl anhålla att för denna gång få endast sex. Sedan kommer Kongl. Maj:t och säger — sista gången var det år 1898 — att det är alldeles obestridligt, att patentverket har rätt, det behöfves ovilkorligen så många tjenstemän, som det begärt, men man måste vara försigtig, och så stryker Kongl. Maj:t 50 procent af det föreslagna antalet. Frågan kommer derefter till statsutskottet, och det säger, att det är alldeles rätt, som patentverket sagt, det behöfs åtta stycken tjenstemän, men som vi måste vara försigtiga vi också, stryka vi en, och så är det endast två qvar. Då man sedan i kammaren säger, att detta är obilligt, så svara utskottets ledamöter: icke skola ni väl sätta er emot en så obetydlig, endast af försigtighetsskäl förestafvad afprutning. Men, mina herrar, de klagomål, som af herr Hedlund förts öfver att expeditionen i patentverket går så långsamt, äro befogade; ja, liknande klagomål skulle för öfrigt äfven kunna föras öfver att granskningen icke är fullständig. För att få hvarje anledning till klagomål undanröjd, behöfdes emellertid många fler nya tjenstemän, än äfven verket sjelft föreslagit. Det är derför dubbelt farligt att fortfarande tillämpa detta prutningssystem, hvilket redan haft till resultat, att verket nu befinner sig på ett utvecklingsstadium, som det borde ha nått för flere år tillbaka, och det är derför som jag anser det vara af så stor vigt, att — om nu detta är tänkbart — kammaren fattar annat beslut än det, som statsutskottet tillstyrkt.

Den ärade ledamot af statsutskottet, som här hade ordet, sade, att utskottet ansett, att patentafgifternas nedgång manade till försigtighet. Jag tror, att han tog till detta uttryck i hastigheten och att han icke rigtigt erinrade sig hvad som står i betänkandet. Ty något sådant har utskottet icke sagt, utan det har haft mycket svårt att finna någon grund för att vara försigtig. Utskottet säger, att »öfverskotten af patentafgifter under senare år visat benägenhet till minskning». Det är icke fullt så stora öfverskott nu, som det varit förut, men det är icke sämre ställdt, än att det endast förefinnes »benägenhet» till minskning. Jag kan dock försäkra er, mina herrar, att det icke finnes den ringaste anledning att antaga, att patentverket skall komma och begära understöd af statsmedel. Ty erfarenheten har visat, att, om också under tider, då penningetillgången varit knapp för ögonblicket, inträdt en stagnation i uppfinnareverksamheten, den dock på grund af den gamla regeln: »nöden är uppfinningarnes moder» af sig sjelf tagit fart igen, så att patentafgifterna oafbrutet vuxit. Derjemte

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

har man varit så försigtig med patentverkets utveckling, att man af dess öfverskottsmedel bildat en reservfond, för närvarande uppgående till ett par hundratusen kr., från hvilken, för den händelse verkets inkomster något år ej skulle förslå till omkostnadernas bestridande, medel kunna utanordnas. Jag kan försäkra, att denna försigtighet, som visserligen — det erkänner jag — till sin grund är befogad, i förevarande fall drifvits något för långt. Ty, mina herrar, ni böra komma i håg, att den ökning i patentverkets arbetskrafter, som nu begäres och åtskilliga gånger förut är begärd, icke har begärts derför, att verkets tjenstemän säga: »vi ha för mycket att göra», utan hufvudsakligen derför att de säga: »gif oss denna ökning i arbetskrafter, så skall allmänheten få sina ärenden både skyndsammare och bättre uträttade». Hafva vi derför råd till att gifva patentverket den af verket begärda tillökning i arbetskrafter, så bör det äfven ske till fromma för arbetet. Jag för min del anser, att redan Kongl. Maj:t icke behöft pruta af något på verkets förslag i detta fall, och jag är alldeles förvissad om att den försigtighet, som statsutskottet lagt till Kongl. Maj:ts, varit för mycket »kaka på kaka».

Herr Pehrson i Törneryd: Då jag icke varit i tillfälle att höra mera än sista delen af diskussionen i denna fråga, kan jag således icke upptaga till bemötande något annat, än hvad jag derunder hört. Jag tillåter mig derför endast påpeka, hurusom, oaktadt inom detta nya embetsverk de ordinarie tjenstemännens antal hastigt vuxit, det ändock ställes allt större och större anspråk på ytterligare ökning af deras antal. Detta kan — det vill jag visst icke bestrida — i sin mån tala för att göromålen inom verket ökats, men det innebär icke, att verkets väsentliga göromål alldeles gifvet behöfva utföras af ordinarie tjenstemän. Jag tror, att, om man tager tillbörlig hänsyn till den omständigheten, att en stor del af arbetet kan utföras af extra ordinarie tjenstemän, man kan minska på de anspråk, som år efter år framkomma om nya ordinarie tjenster inom patentverket. Jag vet nog, att invändningar mot hvad jag nu sagt kunna göras, men ett faktum är — det lär väl ej kunna bortresoneras — att ju flera ordinarie tjenstemän man tillsätter, desto dyrare blifver verkets administration. Ty dessa tjenstemän skola icke allenast hafva större aflöning än de extra, utan deras aflöning grundlägger också i sinom tid pensionsrätt. Det stadium, på hvilket detta nya embetsverk för närvarande befinner sig, är ett utvecklingens stadium. Man kan derför i afseende på arbetskrafter icke säga, hvad som slutligen erfordras. Men det torde man väl ändå med full säkerhet kunna säga, att det icke kan vara rigtigt att öka de ordinarie tjenstemännens antal i synnerhet byråingeniörernas på sådant sätt, att de så att säga komma att växa upp såsom svampar ur jorden, utan man bör väl härutinnan fara fram med nödig försigtighet. Då jag tror, att statsutskottet så velat göra, anhåller jag att få yrka bifall till dess förslag.

Angående anslag till patent- och registrerings verket. (Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister: Herr grefve och talman! De ärade talare, som här yttrat sig till förmån för den af Kongl. Maj:t begärda ökning i antalet byråingeniörer uti patent- och registreringsverket, hafva så fullständigt och uttömmande utvecklat de skäl, som tala för denna ökning, att för mig icke återstår annat än att framhålla det önskvärda i att kammaren måtte behjerta dessa skäl.

Såsom kammaren känner, har patent- och registreringsverket begärt en ökning uti den ordinarie personalen med sex tjenstemän, deraf fem byråingeniörer, och Kongl. Maj:t har nedsatt detta antal till tre byråingeniörer. De skäl, som patent- och registreringsverket anfört för sin begäran, hafva varit så öfvertygande, att, om aflöningen till tjenstemännen i detta verk utgått såsom den utgår till tjenstemännen inom öfriga embetsverk, det icke skulle funnits någon tvekan för Kongl. Maj:t att gå verkets önskningar till mötes.

Det förhåller sig nemligen så, att det egentliga granskningsarbetet i fråga om patentansökningarne utföres af fyra byråingeniörer och tretton biträdande ingeniörer. Denna proportion mellan de ordinarie och extra tjenstemännen är alldeles otillfredsställande, och de olägenheter som deraf följa äro här förut framhållna. När Kongl. Maj:t ansett sig icke böra begära mer än halfva antalet af de utaf verket föreslagna nya tjensterna, har orsaken härtill varit, att Kongl. Maj:t i förevarande fall ansett sig böra iakttaga en viss försigtighet. Man har, då aflöningen till tjenstemännen uti ifrågavarande verk utgår af inflytande patent- och öfriga afgifter och verket är temligen nytt, velat se tiden an och icke, för den händelse verkets inkomster möjligen skulle visa tecken till minskning, på ordinarie stat uppföra ett allt för stort antal nya tjenster. Detta är kanske en väl långt drifven försigtighet eller i alla händelser en stor försigtighet, och jag tror derför, att den försigtighet, statsutskottet derutöfver i detta afseende visat, verkligen är, såsom den näst siste talaren sade, alldeles för stor.

För närvarande lemna verkets egna inkomster medel att bestrida aflöningen för af verket föreslagna tjenstemän. Det är ingen anledning att antaga, att dessa inkomster skulle nedgå. Afgifterna för egentliga patentansökningar ha varit i jemnt stigande likasom verkets inkomster i öfrigt. Skulle nu mot all förmodan så inträffa, att under något år — ty säkerligen kan det icke blifva för någon längre tid — inkomsterna af patentafgifterna icke räckte till, fins ju i statskontoret innestående en fond af reserverade patent- och varumärkessamt registreringsafgifter, som i nödfall skulle kunna användas. Denna fond uppgår för närvarande till 347,192 kronor 58 öre, deraf den del, som består af reserverade patent- och varumärkesafgifter, uppgår till 220,398 kronor 98 öre. Utan att behöfva tillgripa kapitalet skulle man således här kunna använda den ganska afsevärda ränta, som förefinnes, i fall man mot förmodan skulle behöfva anlita den för detta ändamål. Jag tror derför icke försigtigheten bjuder att vidtaga

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

någon nedsättning i det af Kongl. Maj:t föreslagna antalet tjenstemän i patent- och registreringsverket.

Grefve Hamilton: Jag har begärt ordet å nyo med anledning af hvad statsutskottets ärade vice ordförande nyss yttrade. Han sade bland annat, att det är ju dock obestridligt, att det arbete, hvarom här är fråga, lika väl kan utföras af extra ordinarie tjenstemän som af ordinarie. Ja, om så vore, att det lika väl kunde utföras af extra som af ordinarie tjenstemän, då borde, enligt mitt förmenande, statsutskottet icke ha prutat af *en* ordinarie tjensteman, utan det borde ha strukit alla *tre*. Hela anledningen, att man vid de befattningar, hvarom här är fråga, gått ifrån den ursprungliga anordningen, att låta granskningsarbetet skötas uteslutande af extra ordinarie, var just den, att man funnit, att detta arbete *icke* lika väl kan utföras af extra ordinarie som af ordinarie tjenstemän.

Dertill kommer en alldeles särskild sak att taga i betraktande, nemligen att på grund af den starka utveckling, som de senare åren medfört i Sveriges industri, och på grund af det lyckliga förhållandet, att en ingeniör har sitt fädernesland öfver hela jorden, har det under de senare åren varit så synnerligen svårt att för den låga aflöning, som man kunde erbjuda de extra ordinarie tjenstemännen, få tillräckliga arbetskrafter i patentverket. Ja, det har gått så långt, att man måste vända sig till högsta klassen i tekniska högskolan med förfrågan, om det ej funnes någon der, som på lediga stunder ville komma upp i patentverket och få en extra inkomst. Ofta svarades emellertid: nej, det behöfva vi icke, ty så fort som vi gå ut, få vi bättre platser. Herrarne må betänka, hvad det vill säga att vara nödsakad att vända sig till dessa — om jag så må kalla dem — skolpojkar, ty de voro ju egentligen icke mer, hvilkas enda praktiska erfarenhet var den, att de på ferierna stått och filat i någon fabrik eller dylikt. Är det folk, som böra granska gamla ingeniörers uppfinningar? De ha nog teorien inne, men icke praktiken. Det var, som sagdt, både svårt att få dem till hjelp, och de kunna ej heller anses fullt kompetenta.

Herr Ivar Månsson: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag är icke så säker i detta fall, att jag vågar bestämdt upptaga en strid med de herrar, som här yttrat sig i denna sak. Det har dock förefallit oss, som om — när det ej har visat sig en större stegring i patentverkets göromål än hvad de föreliggande handlingarne angifva, och när Riksdagen nu sätter verket i stånd att få den ordinarie personal, som begärdes år 1897 — alla anspråk skulle kunna vara tillgodosedda. När man dertill vill gifva verket möjligheten att få andra krafter till sitt förfogande för de platser, som icke kunna fyllas af de ordinarie tjenstemännen, synes det oss, som om man skulle kunna vara nöjd. Det vore också, förefaller det mig, något egendomligt, i fall

Angående anslag till patent- och registreringsverket. (Forts.)

Andra Kammaren nu skulle gå före i att tillsätta ordinarie tjenstemän i detta fall, sedan dels statsutskottet blifvit enigt om denna framställning, dels Första Kammaren enhälligt beslutit att bifalla statsutskottets förslag.

Af de skäl, som här föreligga, och då här är all utsigt till att ökningen i patentverkets göromål ej skall kunna fortgå i oändlighet — vi kunna väl ej tänka oss, att vi skola få uppfinningar och dylikt i oändlighet — så synes det mig som om försigtigheten bjöde, att vi stanna vid hvad utskottet föreslagit och Riksdagens Första Kammare bifallit.

Herr grefve och talman, jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen proposition dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag derå och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning oförändrad. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemstält i femte punkten af förevarande utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning oförändrad.

Omröstningen utföll med 105 ja mot 80 nej; och hade alltså utskottets hemställan bifallits.

Efter föredragning vidare af *punkten 6*, angående en af herr *H. Hedlund* väckt motion i syfte att yrkesinspektörernas resekostnad och dagtraktamente måtte utgå efter tredje klass i resereglementet, begärdes ordet af motionären,

Herr Hedlund, som yttrade: Jag ämnar icke göra något yrkande; jag vill endast uttala den förhoppningen, att det vänliga sätt, hvarpå statsutskottet enhälligt uttalat sig rörande saken, måtte gifva Kongl. Maj:t anledning att till nästa riksdag vidtaga åtgärder till höjande af dagtraktamentet för yrkesinspektörerna.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkterna 7 och 8.

Biföllos jemväl.

Punkten 9.

Den i denna punkt gjorda anmälan lades till handlingarna.

Punkterna 10—16.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion.

Punkten 17.

I statsverkspropositionen hade Kongl Maj:t under sjunde hufvudtiteln föreslagit Riksdagen att, för *anordnande af fabriksinspektion*, på extra stat för år 1902 anvisa ett anslag af 81,000 kronor.

Utskottet hemstälde, att Kongl. Maj:ts nu ifrågavarande framställning må af Riksdagen på det sätt bifallas, att Riksdagen, för anordnande af fabriksinspektion, på extra stat för år 1902 anvisar dels till aflöning åt åtta yrkesinspektörer 40,000 kronor med 5,000 kronor till en hvar, för år räknadt, dels till arfvode åt en assistent i kommerskollegium 3,000 kronor, dels till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter 12,000 kronor, och dels till Kongl. Maj:ts förfogande för godtgörelse åt tillfälligt förordnade inspektörer 2,000 kronor, eller tillhopa 57,000 kronor.

Sedan utskottets nämnda hemställan blifvit uppläst, anförde

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister: Herr grefve och talman, mina herrar! Då Riksdagen i fjol beviljade anslag för aflöning åt tre nya yrkesinspektörer, som skulle börja sin verksamhet med innevarande års ingång, kan det möjligen synas något påfallande, att Kongl. Maj:t redan nu, och således innan någon erfarenhet kunnat vinnas angående resultatet af den i fjol beviljade förstärkningen i yrkesinspektörernas antal, begär ytterligare förstärkning af de för denna inspektion afsedda krafterna. Så oerfaren är jag ej angående Riksdagens sätt att tänka och handla, att jag ej kunde vänta den invändningen, att man först borde afvakta resultatet af den redan beslutade anordningen, innan någon ny åtgärd vidtogs. Men om ock den regeln, som ligger till grund för invändningen, är rigtig, så finnes dock ingen regel utan undantag, och Kongl. Maj:t har ansett, att i detta fall skäl till undantag förefunnes.

Det är först på den sista tiden, som staten inom området för sin verksamhet upptagit äfven omsorgen att på ett verksamt sätt tillse, att de i industriens tjenst anställda arbetarne i möjligaste mån bevaras

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

från skada till lif och helsa vid arbetet, äfvensom att minderårige och i vissa fall äfven qvinnor icke i förtid eller otid användas till arbete. Det är två betydelsefulla steg på den sociala lagstiftningens väg, som staten härmed uttagit, och det ligger stor vigt på att tillse, att dessa steg äfven bli i verkligheten och ej blott på papperet uttagna. En sak är att stifta lagar, en annan är att tillse, att de äfven blifva efterlefda; och särskildt på den sociala lagstiftningens område fordras det en oaflatlig och verksam kontroll öfver att lagbestämmelserna icke blott få bli vackra, i lagstiftningen inskrifna grundsatser, utan att desamma äfven bli full verklighet i det dagliga lifvet. Det saknas ju här i landet icke en viss erfarenhet på detta område, då man minnes den ringa betydelse, som 1881 års förordning om minderåriges användande i fabrik, handtverk och annan handtering erhöll. Jag säger nu visserligen icke, att det ej finnes kontroll. Vi ha ju en stab af dugliga och för sitt kall varmt nitälskande yrkesinspektörer. Men arbetskrafterna äro, enligt hvad jag bestämdt vågar påstå, allt för otillräckliga. I det af kommerskollegium senast till Kongl. Maj:t ingifna sammandraget af yrkesinspektörernas berättelser — för år 1899 — upplyses det, att antalet arbetsställen vid 1899 års slut beräknades utgöra 14,430. Af dessa hade dittills blott 7,069 inspekterats, d. v. s. under hela den tid, hvarunder fabriksinspektionen varit i verksamhet, eller under fullt tio år hade ännu icke hälften af alla arbetsställen hunnit blifva inspekterade; och det var ej mindre än 7,361 af det beräknade antalet arbetsställen, som hittills varit alldeles oberörda af fabriksinspektionen. Det är visserligen sant, att under dessa tio år det endast funnits fem yrkesinspektörer, och att det från och med innevarande år finnes åtta. Men äfven med det sålunda ökade antalet inspektörer lider det icke något tvifvel om att resultatet, hvad antalet inspektioner beträffar, är otillfredsställande. Kommerskollegium har beräknat att, om man endast fäster afseende vid den omfattning, som fabriksinspektionen förut hade, d. v s. att tillse, att arbetarnes lif och helsa i möjligaste mån bevarades, så komma dock, äfven med den beredda förstärkningen, minst åtta år att förflyta mellan hvarje inspektion. Och att märka är, att från och med detta år inspektörernas arbetsområde betydligt ökats, derigenom att åt dem uppdragits jemväl tillsynen öfver efterlefnad af lagen angående minderårigas användande i arbete. Huru lång tid det skall komma att förflyta mellan hvarje inspektion, kunna vi ej veta, men sannolikt blir det 9 à 10 år. Äfven om man blott fäster sig vid fabriksinspektionen i inskränkt bemärkelse, d. v. s. tillsynen öfver att åtgärder vidtagas till tryggande af arbetarnes lif och helsa, kan det ej vara tvifvel om att inspektionen verkar på ett otillfredsställande sätt. Åtta, nio eller kanske tio år äro en lång tid. Och det är fara värdt att, äfven om under den närmaste tiden efter inspektionen de gifna föreskrifterna efterlefvas, iakttagandet af desamma dock kommer att så småningom slappas.

I fråga om denna gren af inspektionen kan man likvisst vänta,

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

att de af yrkesinspektörerna meddelade föreskrifterna om iakttagande af vissa anordningar dock skola, sedan det genom efterbesigtning blifvit utrönt och tillsedt, att desamma blifvit vidtagna, någon tid åtminstone göra sin nytta. Men värre är det i fråga om tillsynen öfver lagen angående minderårigas arbete. Få de industriella etablissementen så lång tid som kanske tio år vara i fred för efterforskningar i det afseendet, är det fara värdt, att lagbestämmelserna der råka i glömska. Detta kan så mycket mer befaras, som ofta nog yrkesidkarnes och de minderåriges målsmäns ekonomiska intressen sammanfalla deri, att lagen blir kringgången.

Nu har utskottet visserligen förklarat, att det är önskvärdt, att lättnader i arbetet i någon mån beredes yrkesinspektörerna, på det att flera inspektioner må kunna årligen verkställas, och så har utskottet för den skull tillstyrkt beviljandet af den utaf Kongl. Maj:t begärda ökningen i anslaget till skrifbiträden m. m. med 2,400 kr. i syfte att inspektörerna må kunna i större omfattning än för närvarande anlita tekniskt bildade biträden. Denna sak är ju ej att förakta, och den kan nog i sin mån bidraga till att inspektörerna hinna med ett något större antal inspektioner, men helt visst blir dock denna ökning alldeles för liten.

Det vill äfven synas af utskottets motivering, som om utskottet hade erkänt, att den förefintliga betänkliga bristen i yrkesinspektionens nuvarande arbetskrafter behöfver afhjelpas på ett kraftigare sätt. Utskottet har erkänt, att brist för närvarande förefinnes med hänsyn till dessa arbetskrafter. Men utskottet har dock ej velat godkänna den af Kongl. Maj:t föreslagna assistentinstitutionen. Hvad denna institution beträffar, ber jag att få erinra derom, att i den förlidet år utfärdade lagen om minderårigas och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke, stadgas det uti § 16: »Hvad i denna lag sägs om yrkesinspektör gälle i tillämpliga delar jemväl hos yrkesinspektör i vederbörlig ordning anställd assistent.» Tanken på denna institution har således ej varit främmande för lagstiftarne. Särskildt med anledning af denna lags tillkomst och den ökning i yrkesinspektörernas arbete, som af den påkallades, föreslog Kongl. Maj:t i fjol anställandet hos hvar och en af de dåvarande fem yrkesinspektörerna af två assistenter utan att bestämma något närmare om arbetsfördelningen mellan dessa tre personer. De skulle blott utföra det arbete som förekom inom distriktet. Detta förslag grundades på en framställning från kommerskollegium. Af en ledamot af kollegiet hade dock reservation afgifvits, uti hvilken han uttalade, att hos hvarje yrkesinspektör endast en assistent borde anställas, hvilken borde vara hans biträde i de så att säga mera mekaniska och enkla delarne af göromålen. I stället skulle yrkesinspektörernas antal ökas. Då Kongl. Maj:ts förslag behandlades af Riksdagen, tilldrog sig denna reservation utskottets uppmärksamhet — såsom synes såväl af statsutskottets betänkande som af den till Kongl. Maj:t aflåtna riksdagsskrifvelsen i ämnet. Riksdagen

förklarade, att den princip, att inspektionerna skola förrättas af inspektörerna sjelfva och icke af några dem underordnade tjenstemän, borde åtminstone tills vidare fortfarande upprätthållas. Nu har Kongl. Maj:t i år i hufvudsak upptagit det förslag, som innefattas i det utaf reservanten i kommerskollegium i fjol afgifna förslaget.

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

Det är icke meningen, att de assistenter, som nu skulle anställas, skulle utföra samma funktioner, som yrkesinspektörerna sjelfva. Det är endast meningen, att assistenterna skulle utföra de många arbeten med skrifning och upprättande af statistik, uppgörande af ritningar m. m., som åligga inspektörerna. Vidare skulle assistenterna förrätta efterbesigtningar, då det skulle åligga dem att tillse, att de af yrkesinspektörerna gifna föreskrifterna blefve iakttagna. Dessutom skulle assistenterna sjelfständigt verkställa förrättningar i och för tillsyn, att lagen om minderåriga blifver vederbörligen efterlefd. Slutligen skulle på grund af särskildt förordnande kunna af kommerskollegium åt assistenterna uppdragas att vid förfall för yrkesinspektörerna och möjligen vid något annat tillfälle verkställa inspektioner.

Utskottet har såsom hufvudskäl för sitt afstyrkande af assistentinstitutionen anfört det, »att vissa af de uppdrag, hvilka skulle öfverlåtas åt assistenterna, såsom t. ex. efterbesigtningar eller tillsynen öfver efterlefnaden af lagen angående minderårigas eller qvinnors arbete, äro af alltför magtpåliggande och grannlaga natur för att böra anförtros åt andra än inspektören sjelf».

Jag tillstår, att jag har svårt att inse, att de s. k. efterbesigtningarne skulle vara af sådan beskaffenhet, att de ej med full trygghet kunde uppdragas åt en assistent. Sjelfva inspektionen och meddelandet af föreskrifter om vidtagande af vigtiga åtgärder kunna möjligen anses vara af magtpåliggande och grannlaga art, men hvad assistenterna vid efterbesigtningen hafva att göra, är blott att tillse, att dessa föreskrifter blifva iakttagna och att derom inkomma med rapport till inspektören. Jag kan ju inse, att man anser det kunna vara förenadt med vissa betänkligheter att åt en jemförelsevis ung tjensteman uppdraga den grannlaga uppgiften att bestämma, huru pass omfattande åtgärder böra vidtagas, med bevarande af företagets ekonomiska bestånd. Men då det här blott gäller att tillse, att vissa föreskrifna åtgärder blifvit vidtagna, kan jag ej se något betänkligt deri.

Hvad beträffar tillsynen öfver lagen om minderårigas arbete, kan jag ej finna, att den grannlagenhet, om hvilken utskottet här talar, skulle hafva någon särskild betydelse. Man bör ju visserligen vara grannlaga i alla lifvets förhållanden, men att grannlagenheten i detta fall skulle spela någon särskild rol, har jag verkligen svårt att inse. Lagen meddelar vissa bestämda föreskrifter med afseende å den ålder minderårig, som användes i arbete, skall hafva uppnått, och de tider på dygnet, minderåriga få användas i industrielt arbete. Dessa bestämmelser skola till punkt och pricka efterlefvas, och yrkesinspektörerna få icke med afseende å dem visa någon efterlåtenhet eller på

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

något sätt se genom fingrarne med öfverträdelser. De göra sig då skyldiga till tjenstefel.

Slutligen ber jag att såsom en fördel, och icke den minsta, af assistentinstitutionen få framhålla, att man derigenom skulle utbilda en stab af tjenstemän, som i sinom tid skulle kunna efterträda de nu befintliga yrkesinspektörerna. Hafva icke yrkesinspektörerna vid sin sida tekniskt bildade tjenstemän, måste, när en yrkesinspektör afgår, en främmande ingeniör sättas i hans ställe. Denne må vara aldrig så duglig i sitt fack, så kan han dock icke vara inne i de särskilda regler och traditioner, som utbildat sig inom yrkesinspektionen, utan han är alldeles ny för sin uppgift och måste använda mycken tid för att vinna erforderlig erfarenhet.

Jag skulle derför verkligen beklaga, om Riksdagen icke skulle vilja acceptera assistentinstitutionen. Den erbjuder fördelar särskildt i två afseenden. Först derutinnan, att den bereder tillfälle att i större omfattning än eljest skulle vara möjligt öka de vid yrkesinspektionen anställda arbetskrafterna derigenom, att yngre och billigare krafter kunde användas för de enklare och mera mekaniska göromålen. För det andra skulle, såsom jag redan antydt, genom densamma uppfostras en kår af tjenstemän, som i sinom tid skulle kunna öfvertaga den nu anställda personalens värf. Jag hoppas derför, att kammaren måtte taga i öfvervägande, huruvida icke skäl tala för dylika assistenters anställande. Skulle Riksdagen icke finna skäl dertill, återstår ingen annan utväg än att ytterligare öka antalet yrkesinspektörer. Detta måste i sådant fall otvifvelaktigt ske, och Kongl. Maj:t torde då snart härom inkomma med förslag.

Herr vice talmannen Swartling: Herr talman, mina herrar! Det är en sällspord företeelse att finna ett statsutskottsbetänkande angående en hufvudtitel så enhälligt som det nu föreliggande. Icke en enda reservation finnes vidfogad detsamma. Detta skulle ju vara en stor anledning till glädje, om man också kunde tillägga, att ingenting blifvit lidande på denna enighet. Så synes mig emellertid icke vara fallet med afseende på nu föreliggande punkt. Då Riksdagen aktat nödigt att lemna sin medverkan till åstadkommande af lagar för att bereda skydd mot yrkesfara, har det otvifvelaktigt icke varit Riksdagens mening, att dessa lagar skulle bli en död bokstaf. Då bör också den nödiga följden blifva, att Riksdagen beviljar erforderliga medel för kontrollen öfver dessa lagars efterlefvande. Detta synes mig emellertid statsutskottet nu icke vara böjdt att tillstyrka Riksdagen.

Det har af kommerskollegium och sedan i den kongl. propositionen blifvit tydligt och klart påvisadt, att ett oundvikligt behof af ökade arbetskrafter föreligger för yrkesinspektionens verksamhet. Statsutskottet sjelft kan icke undgå att erkänna att så är förhållandet. Utskottet säger nemligen, bland annat: »Den af kommerskollegium

nu framlagda redogörelsen för verkstälda inspektioner under senare år synes emellertid utvisa, att det är önskvärdt, att lättnad i arbetet må i någon mån beredas yrkesinspektörerna, på det att flera inspektioner än nu må kunna årligen verkställas». Trots detta vill emellertid statsutskottet icke gå Kongl. Maj:ts framställning till mötes, ty jag kan icke kalla det för tillmötesgående, att statsutskottet tillstyrker ökning af anslaget till skrifbiträden och dylikt med 2,400 kronor. Snarare tycker jag, att *om* nu statsutskottet nödvändigtvis skolat pruta, sådant kunnat ske här, ty jag tror nog, att det för detta ändamål hittills anvisade belopp af 9,600 kronor skulle hafva kunnat vara tillräckligt. Någon nedprutning med afseende å detta anslag har emellertid icke skett, hvaremot utskottet underlåtit att tillstyrka det vigtigaste, nemligen att bereda Kongl. Maj:t tillfälle att tillsätta assistenter åt de nu befintliga åtta yrkesinspektörerna. Under sådana förhållanden kan jag omöjligen vara med om att rösta för utskottets förslag. Då vi nyss från statsrådsbänken hört ett så grundligt och uttömmande anförande i ämnet, kan jag fatta mig helt kort och ber att på grund af hvad deri och i den kongl. propositionen anförts, få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den kongl. propositionen.

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

Häruti instämde herrar *Elowson*, *Sandén*, *Hedlund*, *Liljeholm*, *Thylander*, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Nydal* och *Johansson* i Öija.

Herr Österberg: Herr talman, mina herrar! De skäl, som anförts i den kongl. propositionen för inrättande af åtta assistenter, hvilka skulle biträda de åtta yrkesinspektörerna, äro så talande och uttömmande, att derom icke är mycket mer att säga. Jag är fullt ense med hvad i den kongl. propositionen säges derom, att yrkesinspektionen, bedrifven på sätt nu sker, icke fullt tillfredsställande uppfyller sitt ändamål. Yrkesinspektörerna kunna icke medhinna att inspektera arbetsplatserna så ofta, som skulle vara nödigt för att industriens arbetare skulle vinna det skydd, som genom en verksam yrkesinspektion kunde komma dem till del. Det är också alldeles säkert, att, om man icke företager en verksam yrkesinspektion, man icke heller skall kunna få den nu i år i kraft trädande lagen om minderårigas och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke effektiv, ty om yrkesinspektörerna icke beredas tillfälle att tillse lagens efterlefnad på det noggrannaste, är jag lifligt öfvertygad om att många arbetsgifvare icke komma att fästa så synnerligen stor vigt vid densamma.

Det finnes också en annan synpunkt, som man på det kraftigaste bör understryka, nemligen den, att man genom en verksam yrkesinspektion kan åstadkomma ett nedbringande af olycksfallen i industrien; och då Riksdagen nu snart kommer att behandla och, såsom jag hoppas, antaga en lag om försäkring mot olycksfall i arbete, skulle det

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

ju vara synnerligen vigtigt, att man hade en yrkesinspektion, som fungerade så verksamt som möjligt. Ty ju oftare yrkesinspektörerna beredas tillfälle att besöka arbetsplatserna, ju oftare komma de också i tillfälle att meddela anvisningar med afseende å transmissioner och ledningar, ventilations-, slip- och smerglingsanordningar, och om arbetslokalerna befrias från en mängd dam och osunda ångor från kemikalier, som användas i det industriella arbetet, så vinner det allmänna helsotillståndet inom arbetslokalerna derpå. Genom att man iakttoge de föreskrifter, som yrkesinspektörerna sålunda skulle beredas tillfälle att meddela, skulle man kunna erhålla sunda arbetslokaler och deraf blefve gifvetvis följden den, att yrkessjukdomarne nedbringades till ett minimum, likasom det är gifvet, att, om alla tänkbara praktiska anordningar vidtoges i afseende å transmissioner och apparater, som användas inom verkstäderna, olycksfallen skulle kunna afsevärdt minskas.

Allt detta är naturligtvis af den allra största betydelse, sedt ur allmän synpunkt.

Men erhålles nu en verksam yrkesinspektion genom att sätta assistenter vid yrkesinspektörernas sida? Derom är jag ej öfvertygad. Tvärtom tror jag, att det rigtiga skulle vara att fasthålla vid den princip, som fjolårets Riksdag bestämde sig för, nemligen att man ökar yrkesinspektörernas antal, i den mån det visar sig, att de förutvarande icke hinna med sitt arbete. Jag tror icke, att dessa assistenter, som endast skulle vara biträden åt yrkesinspektörerna, när de komma på sina tjensteförrättningar, skulle få samma auktoritet, som yrkesinspektörerna ega och böra ega. Jag tror således icke, att assistenter, såsom man här har tänkt sig, äro fullt lämpliga, men deremot anser jag, att man skulle kunna lösa frågan för tillfället och intill dess man sett, huru mycket af sitt arbete de nu utnämnda yrkesinspektörerna kunna medhinna, så, att man å yrkesinspektörernas embetsrum anställde ett tillräckligt antal tekniskt bildade kontorsbiträden, hvilka, såsom utskottet säger, kunde utföra skrif- och ritgöromål och öfrigt expeditionsarbete. Utskottet är nemligen i princip för, att till yrkesinspektörernas förfogande ställas tekniskt bildade kontorsbiträden, och utskottet säger i slutet af sitt betänkande, »att utskottet funnit sig böra biträda förslaget om ökande af anslaget till skrifbiträde m. m. med 2,400 kronor, hvilket synts utskottet innebära en åtgärd för denna verksamhets utveckling i rätt rigtning». Då emellertid utskottet anser det vara en utveckling i rätt rigtning att till inspektörernas tjenst ställa tekniskt bildade kontorsbiträden och för att möjliggöra detta går med på att till Kongl. Maj:ts förfogande ställa det af Kongl. Maj:t äskade beloppet af 2,400 kr., som skulle användas »till blankettryck, skrifbiträde och andra kostnader för yrkesinspektörernas expeditionslokaler», synes det mig, som om utskottet genom afstyrkande af Kongl. Maj:ts förslag om inrättande af åtta assistentbefattningar, men beviljande af denna obetydliga summa icke på det rätta

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. Forts.)

sättet tillmötesgått Kongl. Maj:t. När utskottet anser det vara principielt rigtigt, att, i mån af behof, yrkesinspektörer och icke assistenter skulle tillsättas, synes det mig, att utskottet, med fasthållande af denna uppfattning, borde hafva föreslagit ett högre belopp än af Kongl. Maj:t begärda 12,000 kronor till tekniskt bildade kontorsbiträden. Om utskottet exempelvis hade höjt det ifrågavarande beloppet från 12- till 20,000 kronor, skulle derigenom säkerligen på hvarje yrkesinspektörs expeditionslokal kunnat anställas ett tekniskt bildadt kontorsbiträde, med sysselsättning der större delen af året. Med anställande af tekniskt bildade kontorsbiträden, som ständigt kunde finnas tillgängliga å yrkesinspektörernas expeditionslokaler, och till hvilka yrkesinspektörerna kunde öfverlåta en hel del ritningsarbeten samt skrifarbeten och andra expeditionsgöromål, skulle yrkesinspektörerna kunna få mycket längre tid öfrig för inspektionsresor; yrkesinspektörerna skulle på så sätt kanske kunna fördubbla antalet resedagar och derigenom komma i tillfälle att besöka ett flertal arbetslokaler.

Jag tar mig friheten, herr talman, att på anförda skäl föreslå en ändring i utskottets förslag sålunda, att till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter anslås ett belopp af 20,000 kronor, samt att slutsumman, ifrån att vara af utskottet föreslagen till 57,000 kronor, sålunda ändras till 65,000 kronor.

Herr Petersson i Påboda: Herr talman, mina herrar! Jag ber allra först att få påpeka, att statsutskottet i sitt utlåtande icke på något sätt uttalat sig emot en effektiv inspektion i detta afseende, utan tvärtom visat sig ganska gynsamt stämdt mot en sådan. Det är endast i fråga om vägen för att nå målet, som statsutskottet uttalat en annan tanke än den, som fått sitt uttryck i det förslag, Kongl. Maj:t framlagt. Statsutskottet har helt naturligt icke kunnat undgå att fästa afseende vid och stödja sig på det uttalande, som Riksdagen förra året gjorde i frågan. I sin skrifvelse den 14 Maj 1900 förklarade nemligen Riksdagen, att den funnit en ökning af inspektionspersonalen af behofvet påkallad, äfvensom att den princip, att inspektionerna skulle förrättas af inspektörerna sjelfva, borde åtminstone tills vidare fortfarande upprätthållas, men att Riksdagen ansåge, att tills vidare och intill dess någon erfarenhet vunnits angående omfattningen af det arbete, som kunde föranledas af den nya lagstiftningen om barns och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke, antalet nya inspektörer lämpligen skulle kunna begränsas till tre.

Nu är frågan, om Kongl. Maj:t i det förslag, som vi nu ha att behandla, följt denna princip eller icke. Utskottet har ansett, att Kongl. Maj:ts förslag innebär en helt annan princip för att nå målet — en verksam inspektion. Visserligen har kommerskollegium sagt i sitt utlåtande, att det endast skulle bli i undantagsfall ifrågasatt, att assistenterna skulle verkställa inspektioner, men om man noggrant genomläser detsamma, finner man, att det nog ger ganska vidsträckt

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

utrymme åt assistenternas verksamhet. För det första skulle assistenterna få verkställa efterinspektioner, för det andra skulle de få öfva tillsyn öfver efterlefnaden af lagen angående minderårigas och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke, och för det tredje skulle de ega på förordnande att utföra befattningen som inspektörer eller »då särskilda förhållanden eljest kunde sådant påkalla». Detta tillägg »då särskilda förhållanden eljest kunde sådant påkalla» medgifver nog ganska många undantag ifrån den gifna regeln, det är, kan man säga, en sådan der elastisk bestämmelse, som kan tillämpas när helst vederbörande sådant önska.

Utskottet har, som sagdt, för sin del icke kunnat biträda förslaget om anställande af assistenter, dervid stödjande sig på det bestämda uttalande, som Riksdagen gjorde förra året, då äfven, om man fäster sig vid de uttalanden, som från enskilda håll i kamrarne gjordes, en allmän tillslutning förspordes till den meningen, att inspektionerna icke borde verkställas af assistenter, utan af inspektörer. Ja, till och med herr vice talmannen uttalade sig då i den rigtningen, i det han gaf uttryck åt sin tillfredsställelse öfver att statsutskottet icke tillstyrkt Kongl. Maj:ts förslag om assistenter, ehuru han trodde, att det icke gick för sig i längden att reda sig utan assistentbefattningen.

Utskottet har nu, som sagdt, förordat, att yrkesinspektörerna i stället för assistenter skulle erhålla nödiga kontorsbiträden och dervid talat om tekniska biträden för utförande af byrågöromål, såsom skrifning, uppgörande af ritningar till förslag om skyddsanordningar m. m. Att deremot statsutskottet icke, såsom den siste talaren förmenade, att utskottet bort göra, föreslagit ett högre belopp till dessa biträden än Kongl. Maj:t föreslagit, beror derpå, att statsutskottet icke ansett sig i detta fall böra gå utöfver hvad Kongl. Maj:t begärt; och jag undrar verkligen, om det går an, att i sådant afseende gå utöfver hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Med stöd af hvad jag nu påpekat ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Nordström i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Då jag vid det första inrättandet af yrkesinspektionen befann mig i den ställning, att jag hade att taga hand om den och bidraga till dess organisation, anser jag mig pligtig nämna några ord om den erfarenhet jag under de fem à sex år, jag ledde yrkesinspektionen, vunnit. Från början hade jag icke tänkt uppträda vid detta tillfälle och är derför ej heller rustad med några belysande siffror.

Utaf de öfverläggningar, som förekommo vid de sammanträden, jag då hade med yrkesinspektörerna, framgick alldeles tydligt, att yrkesinspektionens arbetskrafter voro otillräckliga, derest det med lagen om skydd mot yrkesfara afsedda ändamålet skulle vinnas. Antalet fabriker inom hvarje inspektionsdistrikt var redan då så stort, att möjligheten att kunna öfvervaka, att de råd och upplysningar,

som yrkesinspektörerna lemnade, verkligen efterföljdes, nästan var utesluten. Det framgick sålunda allt mer och mer under årens lopp, att det var nödvändigt att få yrkesinspektionens arbetskrafter förstärkta, hvilket äfven sedermera skett, ehuru enligt mitt förmenande icke i tillräcklig grad med hänsyn till nuvarande förhållanden.

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

Vid den tiden, då vår nu gällande lag om barns och qvinnors användande i industrielt arbete ännu icke fans till, men väl var i görningen, var helt naturligt frågan om yrkesinspektörernas eventuella öfvertagande af tillsynen öfver efterlefnaden af ej mindre då gällande bestämmelser i sist berörda afseende än äfven de blifvande föremål för våra samtal. Man förutsatte nemligen allmänt, att yrkesinspektörerna förr eller senare skulle få ett sådant åliggande. Yrkesinspektörerna förklarade då enstämmigt, att, om de skulle få detta åliggande, det blefve för dem omöjligt att på ett tillfredsställande sätt och i öfverensstämmelse med lagstiftarens mening öfvervaka efterlefnaden af båda dessa stora och vigtiga lagar, lagen angående skydd mot yrkesfara och lagen angående minderårigas användande i industrielt arbete. Också framhöll kommerskollegium i det yttrande, som afgafs öfver ett föregående förslag till lag angående minderårigas och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke, att de föreslagna åtgärderna för öfvervakande af lagens efterlefnad borde fullständigas genom anställande af både nya inspektörer och assistenter. Såsom skäl för assistentinstitutionens införande anfördes just hvad herr finansministern nyss sade, nemligen bland annat, att efterinspektion kunde åt dessa assistenter öfverlåtas, och de skulle biträda vid utförandet af ritningar till skyddsåtgärder, skrifning m. m. samt att det vore af vigt, att rutinerade och om inspektionens arbetssätt kunnige personer funnes, hvilka vid sjukdomsfall eller annat förhinder för yrkesinspektören skulle kunna förordnas att bestrida hans tjenst.

Nu har man sagt, att det icke skulle vara lämpligt, att dessa assistenter finge utföra någon inspektion. Ja, det kan jag visserligen gå in på, det vore icke lämpligt strax i början, när en person blifvit assistent. Men när han någon tid fått vara med och vinna den rutin, som kommer under ledning af den ordinarie yrkesinspektören, måste han småningon blifva mägtig att i enklare fall utföra inspektioner. Men hvad han ovilkorligen måste kunna är att tillse, att yrkesinspektörens råd och upplysningar efterföljas. Och detta måste ske upprepade gånger. Det är nemligen icke nog med, att yrkesinspektören kommer till ett arbetsställe och säger: det och det måste göras, och sedan måhända om en 14 dar eller 6 veckor konstaterar att det blifvit gjordt. Ty det kan mycket väl vara gjordt, när han kommer andra gången, men några dagar derefter kunna skyddsanordningarna ändock vara borttagna. Borttagandet af dylika anordningar, som blifvit anbefalda, sker långt ifrån alltid på arbetsgifvarens initiativ, utan mången gång på arbetarnes eget, emedan arbetarne understundom finna dem vara till hinder i arbetet. En efterinspektion måste derför på många

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

ställen ske upprepade gånger; en erfaren man märker snart, huru det är ställdt och när en efterinspektion är nödvändig för att tillse, att de råd och upplysningar, som lemnats, verkligen följas. Detta är, som sagdt, en uppgift, som mycket väl skulle kunna anförtros åt assistenterna.

Den nya lagen om minderårigas och qvinnors arbete i industrien kommer att kräfva ofantligt mycket arbete af yrkesinspektörerna, derest denna lag, sådan den nu är, icke skall bli en död bokstaf, såsom den förra lagen var. Det gjordes visserligen här och hvar ansatser till att efterlefva den gamla lagen, men då ingen effektiv kontroll fans, försvunno dessa ansatser så småningom. På det hela taget var det ingen, som egentligen brydde sig om densamma. En och annan samvetsöm industriidkare kom någon gång in till Kongl. Maj:t och begärde att få göra undantag ifrån lagen, och sådant beviljades merendels, men i allmänhet brydde man sig icke mycket om lagen. För att åstadkomma ett motsatt förhållande måste det finnas tillsyn; assistenterna kunna mycket väl räkna de unge arbetarne, se efter deras ålders- och skolbetyg, intygen om deras helsa o. s. v.; dertill behöfves icke stor teknisk erfarenhet, men väl en opartisk ställning.

Man skulle icke heller hafva någon egentlig erfarenhet att grunda sig på, i fall fråga skulle bli om att förändra den nya lagen, derest icke en effektiv tillsyn införes. Jag tror nemligen icke, att den nuvarande lagen är något ideal eller något så utmärkt, utan jag tror, att vi snart måste omarbeta och förbättra densamma för att få en verkligt effektiv och god lag. Om man då icke har något erfarenhetsmaterial samladt af objektiva och sakkunniga personer att utgå ifrån, blir detta ganska svårt. När man väl fått ett sådant material samladt, och det tar tid, kan man ha hopp om att få en sådan lag, som man önskar, och som hvarken är skadlig för det uppväxande slägtet eller för industrien.

Det är ur dessa synpunkter, som jag är lifligt öfvertygad om att kammaren skulle göra rätt uti att nu bifalla hvad Kongl. Maj:t föreslagit, och jag kan sannerligen icke begripa hvad det skall tjena till att stifta lagar, den ena efter den andra, men sedan dra sig för att bevilja de medel, som erfordras för att dessa lagar skola bli efterlefda.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Bergström i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet i första hand för att framställa en anmärkning och ett önskemål.

Då denna punkt, som nu är före, år 1899 förelåg till behandling på grund af framställning i den dåvarande sjette hufvudtiteln, framhöll jag här i kammaren det anmärkningsvärda förhållandet, att vi ännu icke på ledamöternas bord hade fått se yrkesinspektörernas

berättelser för år 1897. Jag framhöll, att de mycket väl bort kunna vara färdiga och föreligga till ledamöternas betraktande vid behandlingen af den då föreliggande frågan. I fjol, år 1900, hade vi det nöjet att vid behandling af frågan om anslag till fabriksinspektionen se yrkesinspektörernas berättelser för år 1898. Men nu är ingalunda detsamma förhållandet med afseende på yrkesinspektörernas berättelser för 1899. Yrkesinspektörerna skola ju enligt gällande instruktion inom februari månads utgång afgifva sina berättelser till kommerskollegium, och kommerskollegium bör således mycket väl hinna med att affatta det korta sammandrag jemte den tabellariska framställning, som det åligger kollegium att utarbeta med anledning af yrkesinspektörernas berättelser, äfvensom att befordra dessa till trycket och expediera dem inom det års utgång, då berättelserna blifvit afgifna. Det kan icke vara nyttigt, om kommerskollegium börjar att följa exemplet från åtskilliga andra embetsverk, att allt längre och längre framskjuta offentliggörandet af sina berättelser. Vi kunna då omsider komma derhän, att det går med dessa redogörelser såsom med åtskilliga statistiska berättelser, att de komma fram först flera år efter det år, för hvilket redogörelsen lemnas.

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

Med anledning af det nu anmärkta förhållandet begagnar jag tillfället att till chefen för finansdepartementet framhålla önskvärdheten af att yrkesinspektionen och särskildt dess ledning inom kommerskollegium icke måtte lägga sig till med sådana byråkratiska manér, som skulle illa stämma öfverens med yrkesinspektionens art och ändamål.

Efter detta ber jag att få yttra några ord i hufvudfrågan.

Jag uttalade i fjol från denna plats, att jag för min del icke kunde vara med på den framställning att slå in på assistentsystemet, som då var före. Det var min öfvertygelse, att assistenterna icke skulle komma att ega och intaga den fasta och oberoende ställning gent emot dem, som skulle inspekteras, hvilken kräfves vid utförandet af yrkesinspektionen. Jag är fortfarande af denna uppfattning. Jag tror, att det hvarken skulle blifva »hackadt eller malet», i fall vi nu sloge in på assistentsystemet.

Jag framhöll också i fjol, att det redan då förelåg tillräckliga skäl för en betydligt större ökning af yrkesinspektörernas antal. Statsutskottet var då icke villigt att gå med på mer än 3 nya yrkesinspektörer. För min del ansåg jag, att man borde höja antalet till tio, såsom en ledamot af kommerskollegium föreslagit och hvarom en motionär i denna kammare jemväl gjorde hemställan.

Nu har emellertid statsutskottet och särskildt den representant för statsutskottet, som här uppträdt, gifvit åtskilligt på hand för att, derest Kongl. Maj:t ett följande år återkommer med en framställning, som går ut på, icke assistenter åt de åtta nuvarande yrkesinspektörerna, utan en ökning af yrkesinspektörernas antal, i den mån det kan påvisas att detta är behöfligt, Riksdagen då också skall hafva utsigt,

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

att statsutskottet tillstyrker en sådan framställning. Jag vågar hoppas, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tager denna fråga under förnyad och sorgfällig ompröfning. Och jag tror, att han då skall finna, att den vägen vore den rätta att slå in på.

Jag har, herr talman, icke något yrkande att framställa.

Herr Göthberg: Herr talman, mina herrar! Då jag för min del fortfarande är af samma åsigt, som jag hade förra året, då denna fråga förelåg till behandling, och som uttalades af denna kammare, nemligen att man bör grunda fabriksinspektionen på inspektörer, icke på assistenter, önskar jag, att Riksdagen ville biträda statsutskottets förslag. Jag tror nemligen, trots chefens för finansdepartementet uttalande, att en »framställning om anställande hos hvarje yrkesinspektör af en tekniskt bildad assistent icke afsåge någon rubbning i principen, att de egentliga inspektionerna skulle förrättas af inspektörerna sjelfva», trots detta — säger jag — tror jag, att det i praktiken kommer att ställa sig så, i händelse kamrarne biträda Kongl. Maj:ts förslag, att dessa assistenter dock i många fall komma att uppträda såsom yrkesinspektörer. Deremot hyser jag den mening — som äfven förut här uttalats — att Riksdagen bör se till, att medel finnas till extra skrifbiträden åt yrkesinspektörerna, på det att desse icke skola nödgas sysselsätta sig hufvudsakligen med skrifgöromål å sina kontor, utan få tillfälle att så mycket som möjligt resa omkring och inspektera de olika arbetsdistrikten. Jag för min del önskar, i likhet med den föregående talaren, att, då framställning derom kommer från Kongl. Maj:t, Riksdagen må visa sig villig att, när så behöfves, öka yrkesinspektörernas antal.

Jag skulle kunna sluta med att yrka bifall till herr Österbergs förslag om högre anslag till dessa skrifbiträden, men jag tror, att det på grund af formella skäl icke leder till något resultat; och skall derför efter hvad jag nu uttalat yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Österberg: Herr talman, mina herrar! Det har under diskussionen framhållits, att man visserligen skulle hafva befogenhet att stryka ett belopp, som Kongl. Maj:t i sin proposition begärt, men att man å andra sidan icke skulle ega rätt att öka en anslagssiffra i ett af Kongl. Maj:t framstäldt förslag. Alltså skulle man i detta fall icke kunna öka anslaget till kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter utöfver de 12,000 kronor, som i den kongl. propositionen begäras. Det synes mig dock, som om detta icke bör möta några hinder, och att det skulle vara att uppdraga en alltför hårfin gräns, inom hvilken man skulle få röra sig, då det gäller att rangera de olika anslagssummorna inom det hufvudbelopp, som Kongl. Maj:t äskat.

Kongl. Maj:t har begärt ett anslag af 81,000 kronor, statsutskottet har tillstyrkt 57,000 kronor. Om man till denna sista summa

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

lägger de 8,000 kronor, hvarmed jag önskat höja anslaget till skrifbiträden etc., har man icke kommit upp till högre siffra än 65,000 kronor. Följaktligen kan jag icke finna annat, än att det bör vara Riksdagen obetaget att göra de erforderliga rangeringarna inom gränserna för det af Kongl. Maj:t begärda hufvudbeloppet. Jag finner derför, att det skulle vara en klok utväg att vidtaga den ändring, jag föreslagit, på samma gång som Riksdagen fasthölle vid den principen att icke på sidan om yrkesinspektörerna ha några yrkesinspektörsassistenter. Det är rigtigt att fasthålla denna princip, men samtidigt bör man genom att höja anslaget till tekniskt bildade skrifbiträden till 20,000 kronor möjliggöra, att hos inspektörerna fast anställas biträden med största möjliga tekniska kunskap.

Herr talman! Om denna min uppfattning är rigtig, anhåller jag att få fortfarande yrka bifall till den ändring, jag föreslagit i utskottets hemställan, nemligen att höja anslaget till bestridande af kostnaden för skrifbiträden och likartade utgifter från 12,000 till 20,000 kronor samt totalsumman från 57,000 till 65,000 kronor.

Herr Erickson i Bjersby: Hvad först herr Österbergs yrkande angår, anser jag, att detsamma icke bör af kammaren godkännas. Det har väl näppeligen händt, att Riksdagen, förutsatt att förslag derom ej blifvit i behörig tid och ordning framställdt, beviljat högre belopp än hvad Kongl. Maj:t begärt för ett visst ändamål. Jag undrar äfven, om herr Österbergs förslag kan vara konstitutionelt rigtigt.

Jag begärde egentligen ordet med anledning af ett yttrande utaf en talare på stockholmsbänken. Han sade ungefär så här: »Hvad tjenar det till att stifta lagar, om icke Riksdagen beviljar nödiga medel, så att dessa lagar kunna göras effektiva».

Detta tycker jag var ett obefogadt uttalande, när det gälde denna fråga. Ty har Riksdagen mot någon institution visat offervillighet, lär det nog vara just mot denna yrkesinspektion. De af herrarne, som voro med år 1889 — om jag mins rätt, var det detta år denna fråga första gången förelåg inom Riksdagen — erinra sig nog väl, hvilka betänkligheter som då reste sig mot det jemförelsevis mindre omfattande förslag, som då förelåg. Riksdagen biföll emellertid Kongl. Maj:ts förslag. Det framhölls då från den sida, som yrkade bifall till förslaget, att de omnämnda farhågorna med afseende på det framtida stora omfång och dermed förenade dryga statsutgifter, yrkesinspektionen antagligen skulle taga, voro mindre att fästa sig vid, då helt säkert det verkliga behofvet ej skulle skapa sådana förhållanden. Hvilkendera sidan som hade rätt, kunna vi nu inse. Emellertid, om inspektionen nu medför så stora fördelar, som ofta framhållas, är ju ej skäl att klaga öfver utvecklingen. Statsutskottet har, såsom en talare också nämnde, varit sällspordt enigt vid behandlingen af denna hufvudtitel, och detta kan ju icke vara annat än glädjande samt borde

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

också mana kammaren att så enigt som möjligt samla sig omkring statsutskottets förslag.

Enligt min åsigt har statsutskottet haft goda skäl för sitt förslag uti nu föredragna punkt, ty då Riksdagen förra året icke biföll det förslag, som Kongl. Maj:t då hade framstält angående anställandet hos hvar och en af yrkesinspektörerna af tekniskt bildade assistenter, uttalade sig Riksdagen för att inspektionerna borde förrättas af inspektörerna sjelfva, och i stället för att godkänna Kongl. Maj:ts förslag beslöt Riksdagen, såsom förut här nämnts, att tillsätta ytterligare tre inspektörer. Således arbeta från och med detta år åtta inspektörer, och Kongl. Maj:t har också den 19 sistlidne oktober förordnat, att riket skulle från och med ingången af år 1901 ifråga om yrkesinspektionen indelas i åtta distrikt.

Huruvida antalet inspektörer ändå är för litet, vågar jag icke uttala mig om, men nog kan det väl anses lämpligt att, då ökning af yrkesinspektörernas antal från 5 till 8 egde rum så nyligen som under förra året och de tre nya börjat sin tjenstgöring först i år, med vidare förändring af personalen bör anstå, tills åtminstone någon erfarenhet vunnits af hvad genom nyssnämnda förstärkning af arbetskrafterna kunnat åstadkommas. Oberoende häraf inkom emellertid kommerskollegium redan i november månad förra året till Kongl. Maj:t med framställning om ytterligare ökning af yrkesinspektionens personal, och det är med anledning häraf som Kongl. Maj:t funnit skäligt inkomma till Riksdagen med det förslag, som nu från Kongl. Maj:t föreligger.

Af statsrådsprotokollet se vi, hvilka åligganden skulle tillkomma de ifrågasatta assistenterna, och skulle Kongl. Maj:ts förslag komma att af Riksdagen bifallas, har Riksdagen enligt min mening frångått den uppfattning i frågan, som Riksdagen förra året intog; och dertill kan jag icke se, att det för närvarande finnes skäl.

Af dessa och redan förut anförda skäl yrkar jag bifall till statsutskottets förslag.

Herr Ivar Månsson: Herr grefve och talman! Mina herrar! Jag skall tillåta mig att yttra ett par ord i frågan. För min del anser jag, att det förslag, som herr Österberg framstält, är en helt och hållet ny fråga, en ny sak och en ny motion. Kongl. Maj:t har aldrig begärt något sådant, som han föreslår, utan Kongl. Maj:t har yrkat, att anslaget till skrifbiträden och liknande utgifter skulle af Riksdagen höjas från 9,600 kronor med 2,400 kronor till 12,000 kronor. Nu yrkar emellertid herr Österberg, att Riksdagen skulle till dessa skrifbiträden och liknande utgifter anslå 20,000 kronor, och efter min uppfattning är det en fullständigt ny fråga, som väckts. Att Riksdagen borde afslå Kongl. Maj:ts framställning om tillsättande af assistenter för att sköta inspektionen i fråga, det syntes denne talare också vara ense om, men han ville slå in på en helt ny väg och på det sättet komma till den summa, han begärde. För min del kan jag ej

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

finna, att det nu finnes skäl för Riksdagen att gå in på ett dylikt yrkande, och jag får säga, att jag tycker, att man rycker i den här frågan ofantligt mycket och ofta. Redan förra året hade vi frågan uppe och diskuterade den rätt mycket samt blefvo ense om att vi borde gå den vägen, att vi åtminstone tills vidare hålla oss till inspektörer och icke till assistenter. Vi hafva också ökat inspektörernas antal från 5 till 8 — och det var så nyligen som förra riksdagen. Skulle man nu icke kunna få se tiden an och se till, i hvad mån man kan behöfva fylla behofvet, utan att vi för hvarje riksdag skulle behöfva rycka i den här frågan igen.

Nu säges här, att vi skola hålla inspektörer för att se efter, att man icke kommer och tager bort de skyddsåtgärder, som vid fabrikerna äro ditsatta af yrkesinspektörerna och fabriksegarne. Ja, mina herrar, i så fall tror jag, att vi komma in på ett gebit, hvarpå det är mycket svårt att fortgå, om vi tänka på alla konseqvenserna. Vi få väl hafva någon tillit till att icke sådana falsarier, om jag så får säga, existera, utan att det väl finnes andra personer, som hjelpa inspektörerna och hålla ordning i detta afseendet. Såvidt jag känner, äro minsann arbetarne sjelfva vaksamma och påpassliga, då det gäller att hålla efter i det afseendet, och de äro nog på inspektörernas sida mycket mera, än hvad som framgick af herr Österbergs anförande.

Jag anser derför, som sagdt, att vi böra låta åtminstone någon tid ännu gå och se, hvilken verkan den ökning af inspektörernas antal, som vi beslutade förra året, kan hafva medfört. Herr Österbergs yrkande är, såsom jag också förut nämnde, enligt min uppfattning en fullständigt ny fråga, som jag anser här ej böra blifva föremål för Riksdagens behandling.

Jag yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Herr Branting: Herr talman! Då här nu två talare å rad från statsutskottet hafva bemödat sig om att försvaga det gynsamma intryck, som man fick af den förste talarens från statsutskottet yttrande om att det skulle finnas benägenhet att gå till mötes en framställning om utsträckning af inspektörernas antal, har jag ansett lämpligt, att deras röster icke blifva de sista, som i denna fråga höjas.

Herr Oskar Erickson i Bjersby framhöll, att de personer, hvilka vid inspektionens inrättande uttalat stora betänkligheter, skulle hafva fått rätt af den sedan dess gångna utvecklingen. Jag ber dock att få erinra honom och andra, som möjligen se på huru denna utgiftspost växt, derom, att det finnes något, som under dessa årtionden växt i ändå högre grad, nemligen den svenska industrien. Det är just mot bakgrunden af en ofantligt snabbt växande industriel utveckling i vårt land, som vi böra se den ökning, som egt rum af den sakliga kontroll, som der erfordras. Jag tror, att, om man beaktar, att industrien ej står stilla, man skall kunna till sitt rätta värde reducera de beklaganden, som höras, att utvecklingen i denna punkt går för fort.

Angående anslag till anordnande af fabriksinspektion. (Forts.)

Och jag är öfvertygad om att när man nyss lagt på inspektoratet den stora, nya uppgift, som genom lagen angående minderåriges och qvinnors användande till arbete i industrielt yrke tillkommit, det icke är för mycket, att man omedelbart derefter, så fort ske kan, tager under ompröfning, om icke ytterligare ökning blir af nöden.

För min del skulle jag närmast kunna ansluta mig till de synpunkter, som af herr Österberg framfördes, men jag kan icke neka till att det kan möta betänkligheter, huruvida det verkligen är formelt rigtigt att nu på rak arm höja anslaget till skrifbiträden. Huru dermed än må förhålla sig, tror jag vinsten af denna debatt väsentligen vara den, att Kongl. Maj:t får klart för sig, att det i Andra Kammaren ändå finnes å många håll en stark benägenhet att, så hastigt som omständigheterna det möjliggöra, fortgå med att öka inspektoratet öfver vårt industriella lif. Och under sådana förhållanden ber jag, då jag för min del ej kan finna, att det är något skäl nu att frångå den ståndpunkt, som Riksdagen förra året intog, nemligen att man bör öka inspektörernas antal och icke skaffa dem assistenter, att för ögonblicket få ansluta mig till statsutskottets förslag.

Herr Österberg: Ehuruväl jag icke är öfvertygad om att det är origtigt, att yrka så som jag gjort, och ehuru jag sålunda icke finner det vara skäl att, på grund af att mitt yrkande skulle vara formelt origtigt, återtaga detsamma, så vill jag ändock återtaga det, på det att icke genom att proposition framställes på mitt yrkande några stridigheter måtte uppstå, som skulle kunna föranleda en konflikt.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen framstälda propositioner biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 18 och 19.

Utskottets hemställan bifölls.

Efter föredragning vidare af *punkten 20,* angående anslag för tillfällig förstärkning af arbetskrafterna hos kammarrätten, begärdes ordet af

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet grefve Wachtmeister, som yttrade: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag ber att endast med några få ord få upptaga kammarens tid.

Vid utgången af år 1897 var balansen af besvärsmål i kammarrätten 1,706, af hvilka icke mindre än 1,238 voro fattigvårdsmål. Från och med år 1898 har kammarrätten arbetat med en förstärkning af dels två adjungerade ledamöter, för hvilka Riksdagen beviljat anslag, och som tjenstgjort hela året med samma befogenhet som kammarrättsråd, och dels ytterligare två adjungerade ledamöter, hvilka tjenstgjort

endast under sessionerna. Härigenom har balansen af besvärsmål nedbragts, så att den vid utgången af år 1900 utgjorde 1,066, och hvad beträffar balansen af fattigvårdsmål, utgjorde den vid samma tid 922. Kammarrätten hoppas, att vid utgången af innevarande år fattigvårdsmålen skola vara nedbragta till 800, och att, beträffande öfriga mål, normala förhållanden skola vara uppnådda. Nu kommer på grund af innevarande Riksdags i dag fattade beslut kammarrätten att blifva förstärkt med två ordinarie ledamöter, hvilka träda i stället för de två adjunkter, hvilka förut tjenstgjort hela året, och kammarrätten torde ännu några år framåt komma att beredas biträde af två adjungerade ledamöter. Man kan, såsom utskottet i sitt utlåtande ock framhållit, derigenom hoppas, att om några år äfven balansen af fattigvårdsmål skall vara nedbragt till normala förhållanden.

Men hvad Kongl. Maj:t med sitt förslag om ytterligare två adjungerade ledamöter afsett var att kunna hastigare afarbeta den balans af fattigvårdsmål, som återstår. Det åtgår för närvarande omkring två år från det ett fattigvårdsmål inkommit, till dess det blir afgjordt. Kammarrätten håller nu på att behandla de fattigvårdsmål, som inkommit 1899. Det är förenadt med stora olägenheter för vederbörande kommuner, att så lång tid skall behöfva åtgå, innan de för kommunerna ganska vigtiga fattigvårdsmålen blifva afgjorda. Om nu Riksdagen under två år beviljade det af Kongl. Maj:t begärda beloppet, är beräknadt, att redan efter denna tids utgång normala förhållanden skulle vara uppnådda.

Jag har endast velat nämna dessa ord för att betona, hvad afsigten med detta Kongl. Maj:ts förslag varit.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemstält bifölls.

Punkterna 21—24.

Biföllos jemväl.

Punkterna 25—26.

De i dessa punkter gjorda anmälanden lades till handlingarna.

§ 8.

Vid föredragning härefter af statsutskottets nedannämnda memorial:

n:o 35, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens *andra* hufvudtitel; och

n:o 36, med förslag till voteringspropositioner i anledning af

kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens *tredje* hufvudtitel;

blefvo de i dessa memorial föreslagna voteringspropositioner af kammaren godkända.

§ 9.

Angående tullfrihet för blyhvitt.

Å föredragningslistan fans härefter upptaget bevillningsutskottets betänkande, n:o 9, i anledning af väckt motion om tullfrihet för blyhvitt.

Uti i ifrågavarande inom Andra Kammaren väckta motion, n:o 64, hade herr *A. Antonsson* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att tullen å blyhvitt, alla slag, skall borttagas.

Utskottet hemställde:

att Riksdagen måtte med bifall till herr Antonssons motion besluta, att blyhvitt skall vara tullfritt, samt att den under n:o 141 i nu gällande tulltaxa förekommande rubriken således skall erhålla följande förändrade lydelse:

»*Färger* och *Färgningsämnen*:

— —

Blyhvitt, alla slag..... *fritt.*»

I fråga härom anförde:

Herr Branting: Jag har icke kunnat låta denna hemställan från bevillningsutskottet passera utan anmärkning, fastän det ju är sällan man ser en sådan harmoni mellan frihandlare och protektionister, när det gäller att borttaga tullen på en vara. Utskottet är i sin motivering rigtigt belåtet med det ämne, som det håller på att syssla med. Icke blott en, utan två gånger på en half sida får man läsa, att denna blyhvittfärg är synnerligen hållbar, och på det hela synes det, som om utskottet i likhet med motionären ansåge det som en ren nationalvinst, om vi finge densamma så använd som möjligt.

Det fins dock en sida af saken, som är alldeles borta i dessa framställningar från utskottet och motionären, nemligen detta ämnes helsovådliga beskaffenhet för de arbetare, som måste dermed sysselsätta sig. Detta har nog bidragit till att faktiskt göra, att denna färgs användning blifvit, efter hvad det för mig uppgifvits, för närvarande inskränkt till vissa specialiteter. Det är visst icke hela målaremästarekåren, som på något sätt är intresserad af detta ämnes tullfrihet, utan endast några få, en liten grupp inom densamma. Man har sagt mig, att här i Stockholm skulle den i dagliga lifvet, om jag så får uttrycka mig, icke förekomma alls. Den förekommer här endast vid några mekaniska verkstäder, varf och några andra jemförliga institutioner. I

Angående tullfrihet för blyhvitt. (Forts.)

Malmö skulle den, enligt uppgift i ortspressen, användas endast på 3 ställen, och om ett af dessa ställen torde motionären kanske vara den, som allra närmast kan lemna upplysningar. Vi hafva sålunda här att göra med en specialitetsmotion i ordets strängaste bemärkelse.

Nu är det ju — om dessa upplysningar äro rigtiga — så, att denna giftiga färg användes i ringa utsträckning, men är det verkligen sagdt, att detta förhållande komme att fortfara, om denna tullfrihet beviljas? Derom saknas för närvarande hvarje utredning, och hvarken motionären eller utskottet synas i ringaste mån hafva tänkt på denna sida af saken.

Det är ett ganska egendomligt sammanträffande, att samtidigt med att bevillningsutskottet på framställning af en motionär öppnat dörren på vid gafvel för denna helsovådliga varas tillförsel, har man i Frankrike gjort en hel del framställningar om att alldeles förbjuda användningen af blyhvitt. Det göres officiella undersökningar med biträde af kemister, målare och allehanda sakkunnigt folk för att utreda, huruvida icke blyhvitt skulle helt och hållet kunna ersättas af zinkhvitt, och det har gjorts flera framställningar till franske handelsministern om fullständigt förbud mot den giftiga färgen. I Lyon har till och med redan ett sådant förbud utfärdats, för så vidt det gäller användandet af blyhvitt vid kommunens arbeten. Men det bör visserligen tilläggas, att den borgmästare, som utfärdat detta förbud, icke är någon målaremästare, utan en socialdemokratisk läkare.

Den konklusion, som man skulle draga af allt detta, borde närmast vara en återremiss till utskottet, för att detta skulle få tillfälle att taga äfven denna sida af saken under noggrannaste ompröfning. Men då Första Kammaren redan fattat sitt beslut, återstår för mig för närvarande icke annat än att yrka afslag å den motion, som här föreligger, och afslag på bevillningsutskottets hemställan. Jag vet mycket väl, att detta yrkande icke eger någon utsigt till framgång, men jag har ansett mig icke böra undertrycka detsamma, då det synes mig alldeles obestridligt, att en mycket vigtig sida af denna fråga blifvit helt och hållet negligerad.

Herr Antonsson: Med anledning af det yttrande, som den ärade talaren på stockholmsbänken hade, ber jag att få säga några ord. Han påstod, att genom bifall till min motion skulle något ondt åstadkommas här i landet, derigenom att denna färg, blyhvitt, vore giftig och alltså vid användning skadlig för arbetarne. Det förvånar mig då, att den ärade talaren icke väckt någon motion om att höja tullen på blyhvitt. Då skulle han dermed utan tvifvel fått ett plus i alla de tjenster, han gör den lidande menskligheten.

Men nu får jag säga, att jag har den erfarenheten beträffande blyhvitt, att detta ämne icke utöfvar någon så skadlig inverkan. För tjugufem eller trettio år sedan förekom blyhvitt i stycken, som man måste krossa, innan den användes. Dervid uppstod naturligtvis ett

Angående tullfrihet för blyhvitt. (Forts.)

dam, och genom inandning af detta dam kunde det inträffa, att man blef illamående. Men allt ifrån den tiden har blyhvitt förekommit i form af pulver, hvilket uppblandas eller bindes med olja eller något annat ämne, och sedan har jag ej hört, att någon blifvit sjuk af färgen. Sjelf har jag varit i målareyrket i trettiotre år och derunder mycket arbetat med denna färg, men jag har aldrig mått illa deraf. Och under den tid af mera än tjugu år, som jag varit arbetsgifvare, har jag icke haft någon arbetare, som lidit skada genom användning af denna färg, och jag har ej heller hört, att någon eljest haft den ringaste olägenhet deraf. Jag kan således ej finna, att det kan vara någon risk i att antaga bevillningsutskottets förslag.

Den ärade talaren nämnde, att zinkhvitt vore bättre, derför att den icke skulle vara giftig. Men jag skall be att få upplysa om att det i handeln förekommer zinkhvitt, som är ganska giftig, i det att den är bemängd med arsenik. Vid undersökningar, som förlidet år anställts i Stockholm och Malmö, har det befunnits, att den så kallade holländska zinkhvitt'en innehåller arsenik. Jag vill emellertid tillägga, att det icke är i någon högre grad, men ämnet är i alla fall icke alldeles ofarligt.

Den ärade talaren utlät sig också om Frankrike och hvad som der förekommit beträffande ifrågavarande färgämne. Han hade fått upplysningar eller hade läst i tidningarne eller huru han nu uttryckte sig, och han nämnde också något om en notis i en tidning från min ort. Jag vet mycket väl hvad han åsyftade, nemligen en tidning i Malmö af samma färg som den han sjelf representerar. Der har omtalats, huruledes, med franske handelsministern i spetsen, ett antal professorer och vetenskapsmän samt några målare skulle pröfva, huru stor yta ett kilogram blyhvitt och ett kilogram zinkhvitt täckte. Det gick naturligtvis mycket storslaget till, och man kom under fund med något, som förut var allmänt bekant, eller att zinkhvitt täckte större yta än blyhvitt. Ett par dagar derefter kommo de åter tillsammans och funno då, hvad hvarje menniska kan förstå, att båda ytorna voro torra. Jag antar, att det var ett stort ögonblick i Frankrikes historia, då man kom under fund med detta märkliga förhållande. Deremot var det icke tal om huruvida det var gift i färgen eller ej. — Det var tydligen den notisen, den ärade talaren åsyftade.

Vidare sade han, att det finnes en kommun i Frankrike, der en socialistisk borgmästare utfärdat förbud mot användning af blyhvitt. Jag känner ej till borgmästarne i Frankrike och om de hafva en sådan magt, att de kunna utfärda dylika förbud. Men hvad jag med säkerhet kan säga är det, att, om en fransk byborgmästare begått en dumhet, detta icke är någon anledning för den svenska Riksdagen att göra på samma sätt.

Jag fick också uppbära tillvitelsen för att jag tillåtit mig väcka denna motion. Men jag frågar: hvilken skulle eljest väcka den? Antagligen icke herr Branting, ty han skulle väl förlora en del af sin

Angående tullfrihet för blyhvitt. (Forts.)

prestige, om han tilläte sig något sådant. Jag väckte motionen, derför att jag tror, att jag förstår saken. Icke bör man beskyllas för egennytta, derför att man väcker en motion i ett ämne, som man förstår. Jag kan icke hafva någon nytta af denna tulls borttagande, men den svenska allmänheten kan hafva nytta af att denna färg kommer till den användning, den förtjenar.

Jag vill sluta med att, då här varit tal om gift, erinra om ett gift, som förekommer på andra områden och som kanske ej är alldeles främmande för den ärade talaren. Det är visserligen ej farligt för den fysiska helsan, men detta hindrar ej, att det är både föraktligt och förkastligt, och det giftet är att i tal eller skrift i politiskt syfte framkasta påståenden och tillvitelser, som icke äro sannfärdiga.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Fredholm: Herr talman! Då tulltaxan år 1892 undergick en genomgripande förändring, var dervid den ledande principen, att man skulle göra alla sådana importartiklar, som icke voro föremål för inhemsk tillverkning, tullfria, under det att man skulle sätta tull på dem, som voro föremål för inhemsk tillverkning. Dermed åsyftade man icke annat än att söka bereda näringarna ett eftersträfvadt tullskydd.

Då vid nämnda tillfälle fråga var om färger och färgämnen, så voro alla ense derom, att det, i betraktande af dessa varors stora användning, vore vigtigt, att de vore billiga, och derför åsattes ej andra färgämnen tull än sådana, som voro föremål för inhemsk tillverkning. Detta var skälet, hvarför då tull åsattes blyhvitt, men icke zinkhvitt. Nu har det skälet i fråga om blyhvitt bortfallit, eftersom det icke i landet numera finnes någon fabrik för tillverkning af blyhvitt, och då fordrar också konseqvensen, att man borttager tullen på blyhvitt, när framställning derom blifvit gjord.

Den förste talaren hade den uppfattningen, att bevillningsutskottet skulle vid bestämmandet af tullsatserna låta bestämma sig af den större eller mindre helsovådligheten hos de varuartiklar, som voro föremål för införsel. Detta vore en ny synpunkt vid bestämmandet af tullens belopp. Jag har för min del alltid föreställt mig, att dervidlag endast rent ekonomiska synpunkter skulle göra sig gällande, men att varornas helsovådlighet hade bra litet utrymme vid bestämmandet af tullsatsernas storlek. Någon gång kan den ju möjligen under vissa förhållanden derpå böra inverka, men åtminstone icke i detta fall, som icke kan betraktas som något särskildt undantagsfall. Tror den ärade talaren, att mönja till exempel är mindre helsofarligt än blyhvitt? Men icke kan det gå an att endast af den anledningen genom tull höja priset på mönja, hvilken nu är tullfri och såsom färg betraktad har en så ofantligt stor betydelse, i synnerhet för skeppsfarten! Det finnes vidare andra ämnen än färger, som äro mera helsofarliga än blyhvitt för framkallande af blyförgiftning. Så är förhål-

Angående tullfrihet för blyhvitt. (Forts.)

landet exempelvis med boktryckeristilar, och man borde ju då åsätta dem en mycket hög tull, ty de föranleda bestämdt mycket lättare blyförgiftning än blyhvitt. Skall man vidtaga åtgärder till motverkande af varors helsovådlighet vid användning, så måste det ske på annat sätt än att uppställa tulltaxan med ledning af den synpunkten. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Sedan den siste talaren yttrat sig, har jag ej mycket att tillägga, men då jag har ordet, kan jag ej underlåta att svara den förste talaren med några ord.

Denne yrkade afslag på utskottets förslag af det skäl, att han ansåg blyhvitt ohelsosamt. Emellertid bevisade han ej, att detta ämne icke är helsovådligt, om man bibehåller tullen på detsamma. Inte lärer det vara mindre helsofarligt derför, att man betalar en tull derpå af fem öre pr kilogram, än om det får införas tullfritt. Då, såsom man finner af betänkandet, importen ökas år för år, är det uppenbart, att denna färg i alla fall blir mer och mer använd. Och den ärade talarens skäl torde derför icke hafva någon betydelse.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Branting: Jag skall be att först få svara den siste ärade talaren, att det icke borde vara så svårt att förstå, att, i fall man underlättar införseln af en helsovådlig vara, detta kan möta betänkligheter och kan medföra skada, som verkligen äfven bevillningsutskottet skulle kunnat tänka på.

Hvad jag anmärkte emot — och då kommer jag till hvad herr Fredholm sade — det var icke, att bevillningsutskottet på rent ekonomiska skäl bedömt en rent ekonomisk fråga, utan att bevillningsutskottet ej egnat en tanke åt en sida af saken, som verkligen förtjenar beaktande. Ty trots hvad herr Antonsson framhöll, lärer det ej kunna bestridas, att det, åtminstone från läkaresynpunkt, är en mycket omtvistlig sak, huruvida blyhvitt icke är ett farligt ämne att handskas med. Jag tror, att det skulle vara betydligt säkrare uppgifter, som man skulle få, om man hade förmånen att i kammaren hafva en måleriarbetare, än om man skall hålla sig endast till försäkringar från en målaremästare, som icke sjelf lägger hand vid arbetet och som icke är utsatt för arbetets faror. Med all respekt för den sakkunskap, som den ärade motionären på malmöbänken besitter i detta speciella ämne, åt hvilken jag också i mitt första anförande bemödade mig att gifva största möjliga erkännande, så vill jag dock säga, att hans sakkunskap icke utesluter, att han ser saken ensidigt ur arbetsgifvaresynpunkt. Det är en sak, som ej är obekant här i Riksdagen, att en sådan förvridning af synen kan förekomma, då enskilda intressen få spela med.

Talaren på malmöbänken sade, att vid den undersökning i Frankrike, som jag talade om, det var fråga endast om en utredning, an-

gående hvilken färg som täckte mest. Jag beklagar, att han läst den notis i »Arbetet», som han syftade på, så illa. Den innehåller visserligen också, att en jemförelse egt rum med afseende på det praktiska resultatet, men den slutar med, att »det var en dålig dag för giftblandarne och blyhvittsmännen», och så anföres källan, naturligtvis ej en svensk tidning, utan »La petite république», det bekanta organ, som står den franske handelsministern ganska nära.

Angående tullfrihet för blyhvitt. (Forts.)

Vidare yttrade han, att, om en byborgmästare i Frankrike begått en dumhet, den svenska Riksdagen ej behöfde göra det efter. Nej, naturligtvis. Men det förvånade mig dock att höra honom kalla Lyon för en by. Det är dock Frankrikes andra stad, betydligt större än Stockholm. Denne borgmästare var naturligtvis ej befogad utfärda ett allmänt förbud mot användningen af blyhvitt, men han förbjöd dess begagnande vid kommunens arbeten, och det upplyste jag om, fortfarande efter samma källa.

Det har alltså ej kunnat bestridas, att frågan står under debatt i Frankrike ur arbetaresynpunkt, just derför att man anser, att det kan medföra våda ur helsosynpunkt, att begagnandet af detta ämne är fullständigt fritt.

Jag är den förste att erkänna, att man naturligtvis ej bör i allmänhet i tullfrågor draga in sådana synpunkter som denna. Men nog synes det ha varit på sin plats, att, när fråga var om borttagandet af tullen på en notoriskt helsovådlig vara, denna synpunkt fått ett enda ords beaktande i bevillningsutskottets motivering och hemställan. Jag tror icke, att man med mer eller mindre lyckade qvickheter kommer ifrån ett så enkelt resonnement, som har så mycket af rättvisa i sig. Trots allt, hvad herr Antonsson sagt om den fullständiga ofarligheten af denna sak, gäller, enligt min öfvertygelse, hans ord dervidlag icke som något afgörande och slutgiltigt omdöme inför den medicinska vetenskapen, som nog kräfver något noggrannare undersökningar än påståenden af en person, som har bakom sig en än så lång bana som målaremästare.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framstält proposition å de framstälda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Bevillningsutskottets härefter föredragna betänkande, n:o 10, i anledning af väckt motion om höjande af tullen å spelkort, blef jemväl af kammaren godkändt.

§ 11.

Angående tullen å guldklorid m. m.

I ordningen härefter förelåg till afgörande bevillningsutskottets betänkande, n:o 11, i anledning af väckt motion angående upptagande

Angående tullen å guldklorid m. m. (Forts.)

af guldklorid m. fl. kemiskt-tekniska preparater under särskilda rubriker i tulltaxan samt om nedsättning af tullen för desamma.

I en inom Andra Kammaren afgifven motion, n:o 140, hade herr *H. Hedlund* föreslagit

1:o) att särskilda rubriker i tulltaxan måtte intagas för guldklorid, kaliumguldklorid, natriumguldklorid (guldsalt), kaliumplatinaklorur och platinaklorid;

2:o) att tullen för alla dessa preparater måtte bestämmas till densamma, som för närvarande är gällande i Danmark, eller 8 öre pr kilo (i danska tulltaxan 2 skilling pr skålpund).

Utskottet hemstälde,

att herr Hedlunds ifrågavarande motion om upptagande af guldklorid m. fl. kemiskt-tekniska preparater under särskilda rubriker i tulltaxan samt om nedsättning af tullen för desamma icke måtte af Riksdagen bifallas.

Vid betänkandet funnos fogade reservationer:

af herrar *Fredholm* och *Jansson* i Krakerud,

samt af herr *Meyer,* hvilken ansett, att herr Hedlunds motion bort tillstyrkas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Hedlund: Under senare tid har vid sidan af yrkesfotografien äfven amatörfotografien vunnit stor utbredning till gagn och glädje på tusende håll. Derigenom hafva icke allenast yrkesfotograferna, utan äfven en stor del af allmänheten kommit i behof af vissa utensilier för fotografering, till hvilka äfven de här uppräknade ämnena höra.

Dessa ämnen äro af beskaffenhet att vara mycket dyrbara; det lönar sig icke i vårt land att tillverka dem i större skala. Vidare bör beaktas, att i Danmark dessa ämnen åsatts en vida lägre tull än den i förhållande till ändamålet skäligen onaturliga tull, som hvilar på dem i vårt land. De kunna ock ytterst lätt insmugglas i rekommenderade bref eller af handelsresande, som helt enkelt stoppa ett mindre parti i ett kuvert i fickan. Detta tullunderslef bör enligt min mening ej betraktas så lättvindigt, som bevillningsutskottet gjort. Det är ej allenast några handlande med fotografiartiklar, utan äfven en mängd fotografer och andra, som bringas i frestelse att skaffa sig denna vara på olagligt sätt.

Nu omtalar utskottet, att det känner två ställen inom landet, der tillverkning af ifrågavarande preparater eger rum. Jag förmodar, att

utskottet åsyftar samma två ställen, jag också känner till. Men nu är att märka, att dessa två firmor undertecknat den framställning, hvilken såsom bilaga fogats till motionen. En tredje af de underskrifna firmorna har förr tillverkat dessa ämnen, men upphört dermed, emedan den funnit tillverkningen obehaglig och icke medförande någon vinst. En af de firmor, som fortfarande tillverka dessa ämnen, meddelar, att den gör det för att tillhandahålla varan åt sina kunder, men att åtgången ej är större, än att en man har sysselsättning allenast en eftermiddag i veckan; i alla fall måste firman hålla en man och särskild lokal. Ej underligt då, att de nämnda två firmorna önska få tullen nedsatt till samma belopp som den danska, så att de ej sjelfva behöfva syssla med tillverkning af dessa ämnen.

Angående tullen å guldklorid m. m. (Forts.)

Vidare finnes det två apotek här i staden, der dylik tillverkning bedrifves. Innehafvaren af det ena önskar tullen nedsatt till likhet med den danska; innehafvaren af det andra lär deremot vara emot en dylik nedsättning. Emellertid är ju detta ej någon näringsgren för vårt land — icke en gång en närings-qvist. Orimligt är det att af omsorg om en eller annan apotekare, som tillverkar dessa varor och som i allt fall är tillräckligt »skyddad» genom sin monopolställning, förbise hänsynen till allmänheten och det stora antal handlande och fotografer, som äro intresserade af en tullnedsättning.

Derest utskottet gått tillbaka till sina egna föregående, vet jag icke, hvarför utskottet ej hellre tillstyrkt än afstyrkt min motion. Tulltaxerubriken »kemiskt-tekniska preparater» är genom sakernas utveckling underkastad det ödet, att derur måste då och då utbrytas vissa artiklar på grund af särskilda omständigheter, som gälla i afseende på dem, och som göra det obilligt, att de skola draga samma tull som kemiskt-tekniska preparater i allmänhet. Redan 1891 års tullkomité föreslog och 1892 års Riksdag antog en särskild utbrytning ur nämnda rubrik af artikeln lapis af ungefär enahanda skäl, som gäller för den af mig ifrågasatta åtgärden, nemligen att varan inom fotografien egde stor användning och icke kunde lika bra i landet tillverkas som från utlandet införas. 1897 års Riksdag beslöt på grund af enskild motionärs förslag tullfrihet för thoriumnitrat; äfven den artikeln utbröts sålunda ur rubriken »kemiskt-tekniska preparater». I motiveringen för den utbrytningen läsas några ord, som rent af ordagrant skulle kunna användas som motivering för den af mig föreslagna tullnedsättningen, nemligen att varan tack vare tullen blir onaturligt dyr för ändamålet och att det icke lönar sig att tillverka den i Sverige, då det finnes i utlandet ett par stora fabriker, som tillverka tillräckligt deraf för hela verldens behof.

Frågan om underslefs bedrifvande i afseende på dessa ämnen affärdar bevillningsutskottet ytterst lättvindigt. 1891 års tullkomité framhöll dock — det var en af dess ledande synpunkter — att för varor, i afseende å hvilka underslef lätt skulle kunna ske, till förekommande deraf tullen borde sättas lågt. Erinras må ock om huru

Angående tullen å guldklorid m. m. (Forts.)

1896 års Riksdag beslöt sänka stämpelafgiften å spelkort, så att den måtte komma något så när i jemnhöjd med den låga danska afgiften och dymedelst olaga insmuggling från Danmark kunna förekommas.

Hvad den saken åter beträffar, att förbrukningen vore så ringa, att det ej vore mödan värdt att göra en utbrytning och göra en ny rubrik i tulltaxan, så vill jag påpeka, att ett enda kilogram guldklorid kostar omkring 1,700 kronor, och i den svenska handelsstatistiken för 1899 redovisas 71 särskilda artiklar, för hvilka hela införseln representerar ett belopp af 1,700 kronor eller derunder.

Jag skall ej längre upptaga kammarens tid. Men då saken enligt min öfvertygelse talar för sig sjelf och då det för utskottet vid tanken på sina egna föregåenden bort föreligga långt flera skäl att svara ja än nej till min motion, så skall jag, herr talman, anhålla att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Fredholm: Det är ej sällan motioner hänvisas till bevillningsutskottet, som sakna tillräcklig utredning af i dem berörda frågor. Det kan då ej förefalla underligt, om utskottet, med den detsamma knappt tillmätta tid för verkställandet af den utredning, som saknas, icke skulle kunna åstadkomma en tillfredsställande motivering för sin hemställan. Helt annorlunda borde dock förhållandet vara, om, såsom i detta fall, en motion innehåller all för frågans bedömande erforderlig utredning. Man kan derför knappast underlåta att förundra sig öfver att utskottet kunnat motivera sin hemställan om afslag å föreliggande motion med så svaga skäl, som i motiveringen finnas angifna. Dessa skäl ha ej något inre samband med hvarandra, och det ena skälet slår i hjel det andra.

Först säger utskottet, att förbrukningen af ifrågavarande artiklar ej torde vara af någon mera betydande storlek; och detta skulle då vara hufvudskälet, hvarför det ej skulle vara lönt att göra någon ändring i afseende å den nu så höga tullen. Men är förbrukningen så liten, som utskottet framhåller, då kan det ju för statsverket vara temligen likgiltigt, om tull är varan åsatt eller icke. Såsom skyddstull betraktad, bör tullen likaledes och af samma anledning vara af så godt som ingen betydelse, enär det då knappt skulle finnas någon inhemsk tillverkning att skydda. Den anförda omständigheten kan följaktligen ej motivera tullsatsens bibehållande; snarare borde den föranleda dess borttagande.

Vidare säger utskottet, att den ringa förbrukningen af nämnda artiklar motiverar ej en utbrytning af dem ur tulltaxerubriken »kemiskt-tekniska preparater». Men hvem har väl påstått något annat? Det är helt enkelt utskottet sjelft, som funnit på detta argument, mot hvilket det sedan behagar opponera sig. Det är ingalunda den jemförelsevis ringa förbrukningen af dessa artiklar, som motiverar deras utbrytning såsom en grupp för sig ur den nuvarande rubriken — det är helt andra förhållanden, till hvilka jag skall återkomma sedermera.

Angående tullen å guldklorid m. m. (Forts.)

Utskottet har emellertid, som sagdt, funnit för godt att konstruera upp nyss anförda skäl, som icke är motionärens, för att få nöjet att slå i hjel detsamma.

Ytterligare framhåller utskottet, att den ifrågasatta tullen icke står i något rimligt förhållande till varans värde, liksom om det vore en nödvändig förutsättning, att tullarne alltid skulle stå i ett visst gifvet förhållande till varuvärdet. Det finnes åtskilliga artiklar i tulltaxan, de mest värderika af alla, som icke hafva någon tull alls: diamanter, guld, silfver och några andra äro sådana.

Att dessa artiklar med sitt höga värde äro tullfria, visar, att meningen ej alltid varit att sätta tullen i förhållande till varans värde, utan att detta föranledts af andra skäl. Motivet till tullfrihet i nämnda fall har varit månhet om att icke locka till smuggling, till öfverskridande af hvad genom lag stadgats. Alldeles samma skäl hafva föranledt motionen och motiverar väl i nu föreliggande fråga ej tullfrihet, men nedsättning af tullen å nu ifrågavarande artiklar till ett rimligt belopp.

Införselns storlek kan, säger utskottet, ej bestämdt uppgifvas; det finnes ingen tillförlitlig uppgift derom. Emellertid skall den dock »enligt utskottet meddelad tillförlitlig uppgift» kunna antagas uppgå till allenast några få kilogram om året. Enligt mig meddelad uppgift, som jag ej tror vara otillförlitlig, skall importen ej vara så alldelet oväsentlig. Men den sker till allra största delen ej genom tullen, utan på annan väg.

Denna vara är så litet skrymmande, att en person med lätthet kan taga $^1/_4$ kilogram i rockfickan — om han så vill, kan han ju dela paketet i mindre delar och i flera fickor — utan att det märkes det allra minsta. Personer finnas, som resa från Köpenhamn till Malmö särskildt i ändamål att importera nu ifrågavarande artiklar. Tullen utgör ej mindre än 255 kronor per kilogram, alltså 64 kronor för $^1/_4$ kilogram — och det är bra betaldt för att resa fram och tillbaka från Köpenhamn till Malmö. På detta sätt kunna dit föras in ganska betydande qvantiteter af ifrågavarande ämnen och der aflevereras åt ett den köpenhamnska handelsfirmans ombud, som sedan distribuerar varorna till olika handlande i Sverige. Vill man nu icke anlita denna utväg, så fins det ett annat sätt, som kan med fördel praktiseras, nemligen att man från de fabriker i Tyskland, der dessa varor tillverkas — detta sker nemligen icke i Danmark, utan, som sagdt, i Tyskland — beställer varorna med begäran, att de måtte försändas på posten i rekommenderadt bref till adressaten i Sverige. Man får då visserligen betala rekommendationsafgift och så en fraktafgift, som är något högre än eljest, men dessa kostnader kunna ju ej alls jemföras med dem, som bestå i en tull af 255 kronor per kilogram.

Nu kan det ju icke vara angenämt för dem, som lojalt sysselsätta sig med handel med sådana artiklar, som här äro i fråga, att

Angående tullen å guldklorid m. m. (Forts.)

behöfva gå till väga på de nu anförda sätten — hvarmed jag icke vill hafva sagdt, att alla göra det — men många anse sig nödsakade att anlita sådana utvägar, då de i annat fall skulle blifva tvungna att drifva sina affärer utan att kanske få det ringaste betaldt för sitt arbete, och det kan ju icke begäras.

För min del kan jag icke se, att ett nedsättande af tullen till lika belopp, hvarmed den utgår i Danmark, skulle medföra någon den ringaste olägenhet. Det är ju här fråga om införsel af en alldeles särskild produkt, af hvilken, såsom förut uppgifvits, icke så synnerligen många kilogram per år torde förbrukas, och den vinst, som statsverket kan göra sig genom att behålla en tull af 255 kronor per kilogram, är derför så godt som ingen, allra helst om man kringgår tullen. Antingen man reqvirerar varan med begäran, att den skall sändas på posten, eller också skickar öfver till Danmark personer, som komma direkt tillbaka med varan på fickan, så får ju statsverket ingen inkomst af en sådan införsel.

Hvad beträffar det gjorda påståendet, att de nuvarande bestämmelserna skulle medföra ett lagom afpassadt tullskydd för dem, som här tillverka likartade varor, så motsäges detta påstående deraf, att bland de personer, hvilka undertecknat den till motionen fogade skrifvelsen, finnas ett par stycken, som, ehuru de ansett sig böra göra ett försök med tillverkning af de nu ifrågavarande ämnena, likväl gerna skulle se, att de kunde slippa ifrån all sådan tillverkning, hvilken — i anslutning till hvad som förut i ett annat ärende talats om helsovådlighet — är af ganska helsovådlig beskaffenhet, i det att de personer, som syssla dermed, hafva mycket lätt att tappa håret. Ur den synpunkten föreligger således ingen anledning att inom landet uppamma en sådan helsofarlig industri, hvilken för öfrigt icke är så alldeles lätt att med afseende å produktens beskaffenhet bringa till stånd här i landet, om man på produktens beskaffenhet ställer samma anspråk som på den vara, man tillverkar vid fabrikerna i Tyskland.

Jag kan således, på anförda skäl, icke inse, att i den uti utskottsbetänkandet anförda motiveringen för afslag finnes någonting, som är värdt att taga vara på, så mycket mindre, som, efter hvad jag nyss påvisat, det ena argumentet strider mot det andra, hvarför jag, herr talman, får yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den af herr Hedlund väckta motionen.

Herr Petri: Herr talman! Jag erkänner villigt, att den nu föreliggande frågan icke är någon stor fråga, och gälde det således endast dessa nu ifrågavarande ämnen i sig sjelfva, så skulle jag icke hafva något emot, att tullen å dem borttoges. Men det finnes andra skäl, som göra, att man äfven härvidlag ställer sig litet betänksam. Det är visserligen ingen stor industri, som beröres af tullen å dessa artiklar, som användas vid framställningen af fotografier. Men äfven om varan blefve så godt som tullfri, så skulle detta icke så mycket

Angående tullen å guldklorid m. m. (Forts.

komma sjelfva fotograferna till godo, så att deras tillverkningar skulle i nämnvärd mån underlättas, utan fördelarne deraf skulle antagligen stanna på mellanhänderna, som handla med dessa varor, hvilket ock framgår af den skrifvelse, som medföljer motionen. Dessutom torde det väl vara ett något för stort hopp, om man nedsätter tullen från 235 kronor till 8 öre per kilogram, helst det icke synes förefinnas någon direkt anledning dertill.

Det är emellertid icke dessa omständigheter, som föranledt dertill, att jag anslutit mig till utskottets mening, utan jag har gjort det derför, att jag ansett denna fråga hafva mycket större räckvidd, än hvad motionen sjelf angifver. Som herrarne veta, finnes det i tulltaxan en rubrik »kemiskt-tekniska preparater, ej specificerade: andra slag», med en tullsats, uppgående till 15 procent af varans värde. Denna tullsatsrubrik innefattar så många olika saker, af så olika användning, men tillika ofta nog af så pass lika utseende, att det torde vara ganska svårt för vederbörande tulltjensteman, åtminstone vid de mindre tullplatserna, att vid förtullningen kunna bestämma hvad som är det ena och hvad som är det andra utaf dessa varor. Om nu dessa ifrågavarande artiklar — guldklorid m. m. — blefve åsatta en så låg tull som 8 öre per kilogram, så skulle man åtminstone kunna tänka sig det förhållandet, att ett preparat, som nu drager mycket högre tull än 8 öre per kilogram, skulle, derigenom att man på något sätt förändrade varans utseende eller också genom någon annan behandling, kunna införas under de nu föreslagna nya rubrikerna med deras billigare tullsatser. Detta anser jag kunna framställas såsom en motvigt mot den smuggling af ifrågavarande artiklar, hvilken nu eger rum och hvilken naturligtvis är ett ondt. Om tullen derför blefve satt så lågt, som nu föreslagits, så tror jag, att derigenom skulle framkallas andra bedrägerier, hvilka icke vore bättre att dragas med än de förra. När jag således mot hvarandra väger olägenheter och fördelar af den föreslagna tullnedsättningen, så finner jag olägenheterna vara vida öfvervägande och får för den skull yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Fredholm: Herr talman! Med afseende å de nyss framhållna tulltekniska svårigheterna — hvilka ju för öfrigt i mer eller mindre mån alltid förefinnas vid all tullbehandling — så äro dessa väl icke i fråga om de nu afhandlade artiklarna af den beskaffenhet, att man med anledning af dem kan befara några vidsträcktare tullunderslef. Ty utom att tullverket ju alltid har tillfälle att undersöka, om varan är af sådan beskaffenhet, som den utgifves för — och att undersöka, huruvida preparaten innehålla guld, är väl icke någon så stor konst — så igenkännas dessa varor för öfrigt redan på förpackningssättet, ty de inkomma i små tillödda glasrör och derjemte i ganska små qvantiteter. Jag kan derför icke inse, hvad det skulle vara för slags preparat, som det skulle löna sig att innesluta i sådana

Angående tullen å guldklorid m. m. (Forts.)

små kapslar, för att kunna få dem införda under en tullrubrik med en tullsats lägre än 15 % af värdet. Och ännu mindre kan jag tänka mig, hvad det skulle vara för slag af kemiskt-tekniska preparat, som skulle kunna locka till sådana försök att tillgodogöra sig en lägre tullsats i någon större skala. Farhågorna i detta afseende synas mig vara alldeles öfverflödiga och ogrundade.

Hvad för öfrigt beträffar påståendet, att nedsättningen af tullen skulle stå i ett så obilligt förhållande till varans värde, så vill jag påpeka, att vi icke hafva tull på sjelfva råvarorna guld och silfver. Bearbetadt guld och silfver draga deremot en tullsats, som är precis lika stor för båda, eller minst 2 och högst 15 kronor per kilogram, ehuru guldet är värdt cirka 2,500 kronor per kilogram och silfret endast 75 kronor för samma qvantitet. Vid bestämmandet af tullsatserna på dessa bearbetade varor har man således ej tagit hänsyn till råvarans värde, oaktadt det är så stor skilnad i värdet på de olika råvarorna.

Herr Jansson i Krakerud: Det har yttrats, så vidt jag hörde rätt, att det icke är någon stor industri, som beröres af denna tullsats. Huru det förhåller sig med den saken, vill jag emellertid lemna derhän, ty enligt de upplysningar, jag erhållit, lär det vara en temligen stor industri, som genom en tullnedsättning skulle beröras, nemligen smugglingsindustrien. För närvarande importeras, såsom utskottet säger på sid. 9, endast några få kilogram af dessa artiklar, men det förbrukas icke så få kilogram inom landet. Nu skulle man ju kunna tycka, att det icke betyder så mycket, om man smugglar in några 50-tal kilogram per år — huru mycket, som smugglas in, vet jag naturligtvis lika litet som utskottet. Men nästan allt, som konsumeras inom landet, är väl i alla fall insmuggladt.

Och så kommer härtill, att medan de hålla på att smuggla in sådana saker, som det är mycket lätt att införa utan att behöfva erlägga tull, så taga de reda på åtskilligt annat, hvarpå de kunna förtjena penningar, och på det sättet uppdrifva de en industri, på hvilken de förtjena icke så litet penningar. Jag tror, med fäst afseende derpå, att man icke borde bibehålla en lagstiftning, som gifver anledning till lagöfverträdelser, och att skälen för dess upphäfvande äro så starka, då staten i alla fall icke kan få någon inkomst på denna industri, att staten borde upphäfva dessa tullsatser. Ty klart är, att landet icke kan hafva någon nytta af tullskydd på en vara, som icke i nämnvärd mån införes på laglig väg.

Det är dessa skäl, som tala för borttagandet af denna tull, och det är med anledning af dem, som jag nu yrkar afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. Under densamma hade yrkats, *dels* bifall till utskottets hemställan, *dels* afslag derå och

bifall i stället till den i ämnet väckta motionen. Sedan herr talmannen gifvit proposition å dessa yrkanden, förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Likväl begärdes votering, hvilken ock företogs efter följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Angående tullen å guldklorid m. m. (Forts.)

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemstält i förevarande utlåtande n:o 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 69 ja, men 101 nej; och hade alltså kammaren fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 12.

Härefter föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 12, i anledning af väckt motion om höjning af stämpelafgiften för depositionsräkning samt införande af stämpelafgift för sparkasseräkning.

Angående höjning af stämpelafgiften för depositionsräkning m. m.

I ofvannämnda inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 98, har herr *E. Lindblad* hemstält, att Riksdagen ville besluta, att i förordningen angående stämpelafgiften vidtages följande ändring:

»B) — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Depositionsräkning hos bank eller bankir: bevis om insättning derå skall vid utgifvandet förses med stämpel af *1 krona* för deponeradt belopp, som ej öfverstiger 1,000 kronor, och derutöfver *1 krona* för hvarje påbörjadt tusental kronor; *för bevis om dylik insättning, som innestår längre tid än 6 månader, skall sådan stämpelbeläggning ske en gång årligen.*

Sökes på grund af — — — — — — — — — — — — — —»

samt

att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville till nästkommande riksdag utarbeta förslag att på i motionen antydt sätt stämpelbelägga insättning å sparkasseräkning.

Utskottet hemstälde:

1:o) att herr Lindblads förslag om höjning af stämpelafgiften för insättning å depositionsräkning icke måtte af Riksdagen bifallas; samt

Angående höjning af stämpelafgiften för depositionsräkning m. m. (Forts.)

2:o) att herr Lindblads förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om stämpelafgift för insättning å sparkasseräkning icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid betänkandet hade herr *Petri* anmält reservation mot viss del af motiveringen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Petri, som yttrade: Jag är fullkomligt ense med utskottet beträffande det slut, hvartill det kommit, men jag kan icke instämma i en del af motiveringen, och jag ber att få läsa upp det ifrågavarande stycket. Utskottet säger nederst på femte sidan:

»Hvad nu särskildt frågan om stämpelskatt för insättning å sparkasseräkning vidkommer, får utskottet, liksom vid ett föregående tillfälle egt rum, erinra, att genom bestämmelsen, att ränta icke får å sparkasseräkning godtgöras för högre belopp än 3,000 kr. af en insättares tillgodohafvande, möjligheten för det större kapitalet att på denna väg undgå stämpelskatt blifvit väsentligen inskränkt eller till och med afskuren samt innehafvare af sparkasseräkning försatt i ett med delegare i sparbank jemförligt läge; och utskottet vill såsom sin mening uttala, att stämpelskatt å insättningar i sparbank icke bör ifrågakomma.»

Jag är ense med utskottet om den sista delen af detta uttalande, att stämpelskatt å insättningar i sparbank icke bör ifrågakomma. Men här har utskottet gjort sparkasseräkning likställd med insättningar i sparbank. Om Riksdagen skulle antaga detta betänkande oförändradt, så anser jag, att Riksdagen dermed bundit sig att icke heller lägga stämpelskatt på sparkasseräkning, om och när behof af ökade stämpelskatter kommer att visa sig. Jag anser detta alldeles origtigt. Sparbanksinrättningen har alltid varit och är fortfarande ett uppsamlande af de mindre bemedlades besparingar, och den vinst, som kan härflyta från en sparbanksrörelse, kommer det allmänna till godo. Hvad åter angår sparkasseräkningen, så är den, som vi alla veta, en jemförelsevis ny inrättning, som de enskilda bankerna infört för att uppsamla penningar, och vinsten af dessa penningar stannar i de enskilda aktieegarnes fickor. Jag kan icke inse, att det finnes någon rättvisa i, att efter nu gällande bestämmelser den, som insätter några hundra kronor på deposition, skulle betala stämpel, men att den, som insätter 3,000 kr. på sparkasseräkning, skulle vara fri från beskattning. När man som jag har litet erfarenhet af, att många redan nu flyttat sitt kapital från depositionsräkning till sparkasseräkning ensamt för att undvika stämpelafgiften, och när man betänker, att med de många bankkontor, som finnas öfverallt i landet, det icke möter någon svårighet att hafva sparkassebok vid en hel mängd kontor, så inser

man lätt, att ganska betydliga kapital kunna komma att undandragas stämpelbeskattning.

Angående höjning af stämpelafgiften för depositionsräkning m. m. (Forts.)

Jag anser af detta skäl, att Riksdagen icke nu bör binda sig genom något uttalande rörande sparkasseräkningen, och jag hemställer derför, herr talman, om bifall till utskottets betänkande, dock med den ändring i motiveringen, att följande stycke utgår:

»Hvad nu särskildt frågan om stämpelskatt för insättning å sparkasseräkning vidkommer, får utskottet, liksom vid ett föregående tillfälle egt rum, erinra, att genom bestämmelsen, att ränta icke får å sparkasseräkning godtgöras för högre belopp än 3,000 kronor af en insättares tillgodohafvande, möjligheten för det större kapitalet att på denna väg undgå stämpelskatt blifvit väsentligen inskränkt eller till och med afskuren samt innnehafvare af sparkasseräkning försatt i ett med delegare i sparbank jemförligt läge; och utskottet vill såsom sin mening uttala, att stämpelskatt å insättningar i sparbank icke bör ifrågakomma.»

Herr Lindblad: Såsom jag i min motion antydt, har jag ansett det vara oegentligt, att, då depositionsstämpel blifvit af Riksdagen beslutad, man icke nog beaktar, att efter denna stämpels införande allt mera praktiseras ett förfaringssätt, hvarigenom stämpelförordningens bestämmelser i betydande grad kringgås.

Det torde vara olämpligt, att, då statens finansiella läge är sådant, att man måste leta efter nya skattetitlar, man icke i första rummet tillser, att de skattekällor, för hvilka man redan bestämt sig, på vederbörligt sätt anlitas och komma till sin fulla användning. Det är onekligt, att, sedan nu inom bankerna i allt större utsträckning börjat användas stående depositioner med vexlande ränta, Riksdagens bestämmelser om depositionsstämpeln blifvit till sina verkningar betydligt reducerade. Man är derjemte med nu gällande bestämmelser i fullständig okunnighet om, hvilket belopp man får in genom denna stämpel, då man deremot med den lydelse, jag föreslagit, skulle kunna med temligen stor säkerhet kalkylera, hvilket belopp man på detta sätt kan upphemta. Det är nog icke så, som utskottet här säger, »att allenast dessa former för kapitalplacering böra drabbas af förhöjd stämpelskatt, under det att förändringar icke skulle ske beträffande stämpelpligtighet i andra fall.» Uti det anförande till statsrådsprotokollet, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet hade den 21 sistlidne december, antydde herr statsrådet alldeles bestämdt, att han hade för afsigt att i mån af behof föreslå Riksdagen ökade stämpelafgifter, som han beräknat skulle medföra en inkomst af $1^1/_2$ million kronor. Jag har nu velat genom att väcka frågan och hålla den öppen verka derhän, att denna skatt lägges på en verklig, kontant inkomst och icke, såsom herr statsrådet föreslagit, på rörelsen, ja, i ganska många fall på rena skulder.

Vidare har jag vidrört frågan om att införa stämpel på spar-

Angående höjning af stämpelafgiften för depositionsräkning m. m. (Forts.)

kasseinsättningar. Det är ingalunda små belopp, som nu i bankerna insättas på sådan räkning. Man hade väntat sig, att 1900 års författning, som begränsade beloppet till 3,000 kr. å hvarje sparkassebok, skulle verka till nedgående af sparkasserörelsen, men så har ingalunda varit förhållandet, utan de på sparkasseräkning insatta beloppen hafva på ett år vuxit från 75 till 97 millioner kronor enligt den sist offentliggjorda bankrapporten, och detta ger stöd åt det antagandet, att det icke endast är för tillfälliga smabelopp, man söker placering på sparkasseräkning, utan med största sannolikhet äfven för förtäckta depositionskapital. Och då det är antydt af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att han vill införa stämpel på bankanvisningar, så bör man väl i första rummet tillse, att icke dessa förtäckta depositioner, som rätteligen skulle vara stämpelpligtiga enligt depositionsstämpelförordningen, skola kunna undandraga sig den nya stämpeln, derigenom att dessa insättningar helt enkelt aldrig röras, utan blifva stående.

Jag kunde inskränka mig till att instämma i den föregående talarens yttrande i fråga om den af utskottet gjorda jemförelsen mellan sparkasseinsättningar och insättningar i sparbank. Det är just ett af syftena hos mig och min medmotionär att söka gynna ett fortsatt användande af sparbankerna, för att tillgodogöra det mindre kapitalet. Ty såsom det nu är, hafva sparbankerna en ganska ojemn konkurrens med de enskilda banker, som hafva sparkasserörelse. Sparbankerna äro ju bundna af sparbankslagen, der på ett noggrant sätt är angifvet, huru de skola placera sina mottagna medel; då synes det, att den jemförelsen, som utskottet gör mellan sparkasseräkning och sparbanksinsättningar, är fullkomligt origtig.

Jag har icke något särskildt yrkande att göra. Jag har endast velat hålla frågan öppen, tills den återkommer till Riksdagen tillsammans med andra förslag om nya stämplar. Jag vill dock instämma i det af den siste talaren framstälda yrkandet.

Herr Meyer: Då den föregående talaren begärde ordet, väntade jag, att han skulle framställa något yrkande om bifall till sin motion. Men då han icke det gjort, torde det vara öfverflödigt att i detalj bemöta de skäl, han anförde för densamma. Jag skall då endast beträffande den fråga, som gaf de båda föregående talarne anledning att framkomma med särskilda yrkanden, be att få påpeka, att om Riksdagen hittills ansett, att sparkasseräkning borde vara fri från stämpel, så har detta naturligtvis endast varit derför, att Riksdagen ansett, att sparkasseräkningen är likartad med sparbanksrörelsen och på den grund bör vara fri från stämpel. Och tills det blir utrönt, att sparkasserörelsen bedrifves på annat sätt, torde det icke vara skäl att vidtaga någon förändring eller införa stämpelbeskattning af de medel, som insättas på sparkasseräkning.

Den förste ärade talaren sade, att det kunde vara förenadt med

Angående höjning af stämpelafgiften för depositionsräkning m. m. (Forts.)

risk för Riksdagen, om den godkände utskottets motivering; men det tror jag icke. Icke binder Riksdagen sina händer derför, att den låter en motivering i en så liten fråga som denna passera utan anmärkning. Det synes mig, att man visar denna fråga för stor heder genom att framställa yrkandet, att Riksdagen måtte godkänna utskottets förslag med ogillande af motiveringen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Fredholm: I likhet med den föregående ärade talaren trodde jag, då jag begärde ordet, att motionären skulle yrka bifall till sitt förslag. Då han icke gjort detta, kunde jag afstå från att yttra mig. När jag har ordet, vill jag dock framhålla, att om meningen med att särskildt beskatta den fonderade inkomsten är att med skatt träffa kapitalet, bör man likväl icke dervid gå till väga på det sättet, att man anser en person, som har endast 3,000 kronor i kapital, vara en sådan kapitalist, som tål vid att särskildt beskattas. Detta är en uppfattning af den fonderade förmögenhetens förmåga att bära skatter, som jag tror, att det är ytterst farligt att förfäkta så, som motionären gjort.

Vidare talar motionären om, att man borde hafva perpetuel, årlig stämpelbeskattning på medel, som stå på deposition, hvilket han motiverar dermed så, att det numera utlemnas depositionsbevis med vexlande ränta. Han vill således hafva en alltid lika stor skatt på förmögenhetens nominella värde, huru inkomsten deraf än vexlar. Om räntan faller och derigenom inkomsten minskas för dem, som hafva medel innestående på deposition, så skulle dessa derför få betala en i förhållande till räntan förhöjd skatt; det blefve effekten af en åtgärd sådan som den, motionären föreslagit. Jag tror icke, att man på detta sätt löser frågan om beskattning af förmögenheten. Med hänsyn dertill väntar jag bättre resultat af det förslag, som kan komma att efter vederbörlig utredning framläggas af finansministern. Jag tror derför, att herrarne böra kunna vara ense med mig derom att låta denna fråga hvila till dess, hvarför jag yrkar bifall till utskottets förslag. Och jag yrkar rent bifall, icke bifall med uteslutande af en del af motiveringen, såsom herr Petri gjorde. Jag gör detta icke derför, att icke äfven jag kunde vara med om en annan motivering; men hela utredningen synes mig så litet tillfredsställande, att man lika väl kunde nöja sig med hvilken motivering som helst, blott utskottets förslag bifalles.

Men jag vill i samband härmed fästa uppmärksamheten på, att det i beskattningshänseende bör vara likhet mellan insättningar på sparkasseräkning och i sparbank. Anser man, att sparbanksmedel icke böra beskattas, då synes det mig, att man bör vara lika mån om de små kapitalister, som insätta sina besparingar på sparkasseräkning i stället för på sparbank. Att för ett motsatt förfarande anföra ett sådant skäl, som det herr Lindblad anförde, eller att man skall beskatta

Angående höjning af stämpelafgiften för depositionsräkning m. m. (Forts.)

dem, som hafva sina medel insatta på sparkasseräkning, för att på det sättet gynna sparbankerna, det smakar allt för mycket af skydd för sparbankerna, och något sådant vill jag för min del icke vara med om. Dessa banker böra väl få sköta sig sjelfva lika väl som andra utan att staten skall behöfva ingripa och särskildt premiera dem framför öfriga bankinrättningar.

Herr Lindblad: Jag skall icke bemöta herr Fredholm på ett mera detaljeradt sätt, utan blott beträffande hans försök att vilja bagatellisera sparkasseinsättningarnes betydenhet. Det har blifvit påvisadt, att trots Riksdagens och Kongl. Maj:ts beslut i fjol, som skulle vara egnadt att *nedbringa* sparkasserörelsen, i stället en motsatt effekt uppstått. Jag tror således, att den siste talaren icke står på fullt säker grund, när han drager sina slutsatser såsom han gjorde.

Denna fråga har tagits i beaktande i bestämmelser, som föreligga i vårt grannland Danmark, der man just håller på med att under vidlyftiga förhandlingar söka fastslå en bestämd gräns mellan sparbanksrörelse och annan bankrörelse i förevarande afseenden. Der vill man i lag bestämma, att de mindre bankerna ej få låna in medel mot så hög ränta som de andra, för så vidt stämpel skall undvikas. Detta borde också studeras litet närmare, då man går att slutligen lösa denna fråga.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framstält proposition på de derunder gjorda yrkandena, blef utskottets hemställan bifallen.

§ 13.

Angående ändring af gällande bestämmelser i fråga om rätt till nödvärn.

Vidare förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 20, i anledning af väckt motion angående ändring af 7—11 §§ af 5 kap. strafflagen i fråga om rätt till nödvärn.

I berörda inom Andra Kammaren afgifna motion hade herr *Chr. Olsson* i Rögle hemstält:

att Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af strafflagens 5 kap. 7—11 §§, att bestämmelserna rörande rätten till nödvärn dels göras mera betryggande för den, som utöfvat nödvärn, dels ock förtydligas i af motionären angifvet syfte.

Utskottet hemstälde:

att herr Olssons ifrågavarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Angående ändring af gällande bestämmelse i fråga om rätt till nödvärn. (Forts.)

Reservationer hade afgifvits af:

herrar *Nilsson* i Skärhus och *Sjöberg*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till föreliggande motion; samt

herr *Trygger* mot vissa delar af motiveringen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Olsson i Rögle: Herr talman! Jag får först uttala mitt erkännande till lagutskottet för den välvilja och den grundliga behandling, som det egnat min motion.

Ehuru jag icke hyser någon synnerlig förhoppning att kunna omstämma någons mening genom en granskning af de skäl, som lagutskottet framdragit mot bifall till min motion, skall jag dock försöka att bemöta ett par af dessa skäl.

Lagutskottet finner det obefogadt af mig att klaga öfver dunkelhet i uttrycket: »större våld än nöden kräfde». Visserligen hör jag icke till de mera klyftiga; men jag får erkänna, att jag icke förstod, att uttrycket var liktydigt med: »större våld än som var nödvändigt för det rättsstridiga angreppets afvärjande», förrän jag studerat mig in i de riksdagshandlingar, der denna fråga beröres. Olyckan är den, att herrar våldsverkare icke inskränka sina angrepp till dem, som äro underkunniga om lagens rätta mening, såsom lagutskottets ärade ledamöter. Äfven menige man bör hafva fullt klart för sig, huru långt han får gå vid det tillfälle, då hans lif och välfärd hotas. Det är mera nödvändigt, att lagen uttrycker sig tydligt här än i så många andra fall, då man, innan man företager sig något, kan hafva tid att rådfråga en jurist för att få reda på, hvad man har rätt till eller icke.

Vidare finner lagutskottet det icke vara tillrådigt att göra den, som måste utöfva nödvärn, litet tryggare mot lagens efterräkningar genom att, såsom jag föreslagit, ändra bestämmelsen: »voro omständigheterna sådana, att han svårligen kunnat sig besinna» till t. ex.: »derest af omständigheterna framgått, att han icke besinnat sig (eller att han förlorat besinningen), då må han ej till straff dömas». Jag har i min motion sökt visa, att bestämmelsen, sådan den nu lyder, kan tolkas så — och det ligger närmast till hands att så göra — att den icke tillåter domaren att taga tillräcklig hänsyn till den psykiska öfverretning, som under samma yttre omständigheter kan inställa sig hos den ene, men uteblifva hos den andre mera kallblodige individen, och hvilken gör den förre oförmögen till samma lugna eftertanke, som den senare kan använda, och som för honom gör det lättare att inskränka nödvärnet till lagliga dimensioner. Jag har äfven påpekat, att den af mig önskade ändringen nära ansluter sig till motsvarande stadganden i Tysklands, Hollands och Danmarks strafflagars nödvärnsparagrafer. Icke har man i dessa länder hört talas om några vådliga följder deraf, att enligt lagens uttryckliga bud den skall lemnas onäpst, som under ett tillstånd af öfverretning råkat taga miste om

Angående ändring af gällande bestämmelse i fråga om rätt till nödvärn. (Forts.)

storleken af det våld, som var erforderligt för att tillbakavisa ett rättsstridigt angrepp.

Utskottets bevisning i denna punkt innehålles uti följande passus:

Föreligger alltså, efter utskottets tanke, ej något behof af nu ifrågavarande bestämmelses omarbetning, bör å andra sidan uppmärksammas, att den af motionären föreslagna utvidgningen af bestämmelsens tillämpning till alla sådana fall, då »af omständigherna framgått, att han icke besinnat sig», går längre, än hvad som kan vara tillrådligt. Den inre grunden för nödvärnets straffrihet är ju, att nödvärnsvåldet framkallas af den, mot hvilken våldet är rigtadt, och således ej kan anses såsom ett uttryck för en fri, brottslig vilja hos den nödvärnsöfvande. Nödvärnsrätten bör sålunda ej gifva straffrihet för annat våld än det, som framstår såsom verkan af det rättsstridiga angreppet. Att, såsom motionären ifrågasatt, låta den faktiska besinningslösheten tjena såsom straffrihetsgrund för nödvärnsmåttets öfverskridande, kan derför ej vara rigtigt under annan förutsättning, än att besinningslösheten sjelf är en följd af det rättsstridiga angreppet. Det kan ej vara rättvist att låta en person, som öfvat nödvärn, gå fri från straff för det större våld, än nöden kräfde, som grundar sig på andra motiv än det rättsstridiga angreppet.

Jag har något svårt att följa lagutskottet i detta utan tvifvel mycket skarpsinniga resonnement. Jag vet icke, hvarifrån besinningslösheten vid ett sådant tillfälle skulle kunna härröra annat än från det rättsstridiga angreppet; åtminstone har jag icke talat om någon besinningslöshet såsom straffrihetsgrund annat än den, som är en följd af angreppet. Men — jag upprepar det — angrepp under liknande yttre omständigheter kan hos den ene framkalla besinningslöshet, under det att den andre har förmågan att bibehålla fattningen. Det är detta, som utskottet enligt min tanke icke tagit tillräcklig hänsyn till. Jag undrar, huru många af lagutskottets ledamöter, som ställa så stora fordringar på den, som utöfvar nödvärn, sjelfva skulle kunna bibehålla lugn och vanlig eftertanke vid t. ex. ett nattligt angrepp af en våldsverkare, under hvilkens kappa mycket väl kunde dölja sig en annan Nordlund.

Jag är frestad att erinra om, huru det gick en numera afliden, mycket framstående statsman och justitieminister, som, efter hvad han sjelf omtalat, vid ett nattligt inbrott i hans hem till den grad förlorade besinningen, att han efteråt påträffades af de sina halft medvetslös, ännu fingrande på revolvern, utan att hafva någon klar uppfattning om hvad som tilldragit sig.

Jag skall anhålla att få redogöra för ett rättsfall, som visar, hurusom med lagens nuvarande lydelse den, som utöfvar nödvärnsrätten, kan råka mycket illa ut.

Det är Kongl. Maj:ts utslag på de besvär, häktade hemmansegaren Henrik Vilhelm Ersson i Aarcavaara i underdånighet anfört deröfver, att,

Angående ändring af gällande bestämmelse i fråga om rätt till nödvärn. (Forts.)

»sedan länsmannen G. A. Sohlberg å tjenstens vägnar vid Pajala tingslags häradsrätt påstått ansvar å klaganden, för det denne skulle den 4 november 1898 vid sin gård i Aarcavaara i uppsåt att döda medelst ett bösskott beröfvat arbetaren Carl Lautto från Alkula by, lifvet,

samt häradsrätten genom utslag den 15 december 1898 utlåtit sig, hurusom af hvad under rättegången förekommit bland annat inhemtades, att, sedan Lautto i sällskap med arbetaren Carl Vilhelm Johansson Kangasjärvi från Muonio socken i storfurstendömet Finland, båda i berusadt tillstånd, vid middagstiden fredagen den 4 november 1898 kommit på besök till klaganden i hans bostad i Aarcavaara och derstädes bjudit på förtäring af medhafd konjak samt Lautto börjat jemte sin bemälde följeslagare öfvergå till våldsamheter, klaganden aflägsnat sig och gått in i ett annat å andra sidan förstugan befintligt rum, der han stängt sig inne; att efter det Lautto och Kangasjärvi under fortsatta hotelser och våldsamheter föröfvat skada å innevarande bohag samt klagandens hustru, sedan hon fått tillfälle att i mannens vård öfverlemna ett deras minderåriga barn, jemväl tagit till flykten, Lautto och Kangasjärvi omsider gått ut i förstugan och sökt att med våld bereda sig inträde i det rum, dit klaganden dragit sig undan, hvarefter och sedan de båda under fortsatta hotelser begifvit sig ut på gården, derifrån Kangasjärvi sönderslagit flera fönsterrutor, Lautto med dragen knif och hotande klaganden till lifvet i afsigt att bereda sig inträde, närmat sig ett sönderslaget fönster, der klaganden med sitt barn på armen, högljudt varnande fridstörarne, stått med laddad bössa i handen, beredd att hindra Lautto att tränga sig in; samt att, då Lautto icke låtit sig af klagandens hotelser tillbakavisas och fortfarit att hota denne till lifvet, klaganden, då Lautto dragit sig något tillbaka och vändt sig bort, afskjutit den mot honom rigtade bössan och träffat honom under högra skuldran, med påföljd, att Lautto fallit omkull och omedelbart derefter aflidit; och ehuru klaganden, som inför häradsrätten förnekat, att han vid tillfället handlat i afsigt att döda, enligt hvad omständigheterna gåfve vid handen, varit öfvertygad, det han haft laglig rätt att förfara på sätt som skett; likväl och som Lautto varit mycket öfverlastad samt klaganden vid sådant förhållande för sitt fredande användt större våld, än nöden kräft; alltså och då klaganden, som, enligt hvad upplyst blifvit, haft ett våldsamt och häftigt sinnelag, varit genom Lauttos hot och föregående våldsamheter utan egen skuld af den dräpne till vrede retad; pröfvade häradsrätten, jemlikt 14 kap. 3 § strafflagen, rättvist döma klaganden att för omförmälda af hastigt mod föröfvade dråp hållas till straffarbete under 6 år och 6 månader.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Kongl. Maj:t har i nåder låtit sig föredragas ofvanberörda underdåniga besvär; och emedan klaganden med afseende å omständigheterna vid ifrågavarande tillfälle varit berättigad nödvärn, men han

Angående ändring af gällande bestämmelse i fråga om rätt till nödvärn. (Forts.)

dervid gjort större våld än nöden kräfde, pröfvar Kongl. Maj:t, jemlikt 5 kap. 9 § samt 14 kap. 3 § strafflagen, rättvist på det sätt ändra hofrättens utslag, att klaganden skall för åtalade gerningen hållas till straffarbete allenast 2 år».

Då jag jemför detta fall, då häradsrätten dömde till 6 års straffarbete, med det fall, som jag i min motion refererat, hvarvid en annan häradsrätt dömde en för ett liknande brott tilltalad person alldeles fri från skuld och då åtminstone enligt mitt naturliga rättsmedvetande lika litet i det ena som i det andra fallet något verkligt brott förelåg, styrkes jag i min öfvertygelse, att lagen på denna punkt är otydlig och att den *kan* tolkas så, att rätten till nödvärn allt för mycket kringskäres. Jag tror, att opinionen i landet är för, att något göres i den rigtning jag föreslagit, och jag har, sedan jag väckte denna motion, från flera håll erhållit bevis derpå.

Endast *ett* uttryck af denna opinion skall jag anhålla att få meddela kammaren, hvilket möjligen kan påverka någons öfvertygelse till förmån för min motion. Jag har nemligen från en person, bosatt i närheten af Stockholm, fått mottaga en skrifvelse af följande innehåll:

»Herr riksdagsman Olsson i Rögle.

Innerligen önskar jag framgång åt herr riksdagsmans motion att till nödvärnsrätts-paragrafen lägga förstånd. Det är en vigtig uppgift att försvara sig sjelf och sitt hus mot nidingar och ligor, som i vår tid tillväxa i antal i oroväckande grad.

Så mycket mer är det tid på att få till stånd en väl omgärdad och tydlig lag för sjelfförsvar, som hjelp af myndigheterna till hemfrid är så godt som omöjligt att få, något, som herr riksdagsman ser, om han är af den godheten och läser igenom medföljande koncepter, hvilka det är tillåtet att uppläsa midt i kammaren, med både mitt och de andra namnen, om dermed herr riksdagsman kan slå till hårdare det dråpslag, som jag förstår, att han ger åt den föråldrade lagen, då motionen kommer under öfverläggning i kammaren.

Det heter: »— — se till, att jag icke slår till hemfridsbrytaren hårdare än nöden kräfver!» Hur skall jag kunna vara lugn, kalla i minnet en paragraf i lagboken, när jag i natten får se, på trappan eller vid fönstret, en vederstygglig karl med stör i handen, hotande mig till lifvet; och måste det icke vara en högst *opraktisk*, den der aldrig varit ute i verlden, som så omdömeslöst påstår, att, under sådan förskräckelse som ansigte mot ansigte med en bof, den anfallne *kan* ha sinnesnärvaro att måtta slaget så precis lagom, att bofven blir liggande, men icke får men eller dör snart?

Ålägger staten medborgarne att inlära dessa svårfattliga paragrafer *huru mycket* den anfallne får försvara sig och lära hurudana vapen han skall ega för att vara säker mot bofvar samt huru skjutvapnen skola vara laddade o. s. v.?

En tänkande finner det omöjligt, att en häradshöfding, och näm-

Angående ändring af gällande bestämmelse i fråga om rätt till nödvärn. (Forts.)

den, på ljusa dagen, inom sitt skrank, *kan* döma öfver hur en på natten anfallen, t. ex. en gammal man med en sjuk hustru, bort bete sig, då bofven slog våldsamma slag i dörren, skrikande: »Ut gubbe, så expedierar jag dig!» Eller tänker ordningsmagten, att folk äro exercerade i vapnens bruk, och i synnerhet i förskräckelsen bruka dem så skickligt, att jag sårar bofven utan att döda honom; då är ordningsmagten i en villfarelse, då har ordningsmagten icke löst problemet: hur får effektivt en laglydig rätt till lif och egendom?

Rätten till nödvärn är icke en licens, ett tveksamt medgifvande, utan en rätt, som tillkommer hvarje samhällsmedlem på samma sätt som hvilken annan medborgerlig rätt som helst. Den öfverfallne, som förklarar sig ha begagnat sig af sin nödvärnsrätt, bör derför blifva trodd på sina ord, till dess sannolika skäl gifvit vid handen, att han talat osanning. Den omständigheten, att den anfallne ej kan bevisa, att han varit i utöfvande af nödvärnsrätten, får ej betraktas som en presumtion mot den anfallne, att *han* varit den angripande. Bevisskyldigheten ligger på motpartens, bofvens, sida.»

Att denna person har goda skäl för sina uttalanden, det framgår af ett par stämningsansökningar till Sollentuna häradsrätt, hvari han beklagar sig öfver alla de lidanden, som tillfogats honom af hemfridsbrytare. Endast ett utdrag af den ena stämningsansökningen skall jag anhålla att få meddela kammaren.

»I handlingarne, ingifna till länsman Forsselius, är uppgifvet, hur Karl Erik Gren kom till Mar i slutet af sistlidne februari, hotade till lifvet och förde oväsen, fastän min hustru låg illa sjuk.

Såsom försvårande omständighet för Gren, vid störandet af hemfriden i Mar, anföres:

att det är många gånger Gren gjort hemgång hos oss;

att vi miste Ida Karlsson, som skötte jungfrutjenst och bodbiträdestjenst förenade, och att Gren ohjelpligen förstört möjligheten att få ny tjenarinna;

att den gången Gren bultade hårdt på dörren och ropade: »ut djefla gubbe, så ska' vi expediera dig!», låg min hustru farligt sjuk i magsår, hvarom Doctor Jonsson i Sundbyberg ingifvit till Rätten ett intyg, att »såret går upp, om patienten störes, och det kan blifva döden»;

att genom Grens bestämda afsigt att, så snart han träffar mig utan skydd, öfva våld på mig, är min hustru i ständig feberaktig fruktan för mitt lif, så att hon, så svaga hennes krafter än äro, är beredd att sälja sitt lif dyrt vid försvaret af mig, hvilken ständiga oro förorsakar snar död;

att Gren kom 5 månader efter det han satt upp ett uthus hos mig och sade: »jag har något vigtigt att säga ingeniör'n. De der dörrarne, som kommit bort för ingeniören, har jag tagit och burit bort dem, för det icke skulle regna på dem.».

Angående ändring af gällande bestämmelse i fråga om rätt till nödvärn. (Forts.)

Härpå svarade jag, att jag icke är målsegare, utan jernvägsstyrelsen, emedan då trävarorna stulos, så voro de ännu i jernvägens vård, och tillade jag, att Gren får med jernvägstyrelsen att göra.

Detta mitt svar kom olägligt för Gren, som hellre ville ha en gammal man utan försvar, boende på ett enstaka ställe, till målsegare, än jernvägsstyrelsen; hvarför han, ändrande kurs, företog sig att hota, ja, hotat till lifvet, och det 8 gånger nattetid i Mar i Spånga socken.

För Grens hemfridsbrott under dessa anförda försvårande omständigheter yrkar jag, att han dömes efter 11 kap. 10 §:s sista bestämmelse strafflagen, eller, om Rätten icke kan döma Gren efter sagda punkt, Gren måtte dömas med den strängaste tillämpning af 11 kap. 10 §:s första bestämmelse.»

Jag fruktar för, att om Gren icke varder allvarligt tuktad nu, så kan han en natt öfverfalla oss, ty han har, utom det i inlagan vid tinget anförda, sagt: »detta skall kosta ditt lif dyrt», samt ropat: »ut, djefla margubbe, så ska' vi expediera dig!». Två gånger hotat i förtäckta ord, att han skall taga lifvet af mig; huru orden föllo, lade vi, i förskräckelsen, icke på minnet.»

Då, såsom jag tror, min motion är behjertansvärd, och då en strafflagskomité, som kunde taga denna fråga om hand, för närvarande arbetar, tager jag mig friheten att yrka bifall till min motion.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Det förvånar mig icke alls, att en motion sådan som denna framkommit, ty det kan ju icke förnekas, att fall kunna förekomma och verkligen hafva förekommit, då en person blifvit straffad för våld, ehuru han efter den allmänna meningen hade kunnat hafva anspråk på, att hans handling kommit under rubriken nödvärn.

Just i en fråga som denna är det svårt att kunna åvägabringa en fullt tydlig lagbestämmelse, emedan det är så många faktorer, som inverka. Man bör emellertid betänka, att lagstiftningen om nödvärn undergick ganska väsentliga förändringar 1890. Sedan dess hafva de klagomål, som förut så ofta framställdes, aftagit, och under de år, som derefter förflutit, har lagskipningen inom landet allt mer gått i rigtning af att erkänna nödvärnsrättens större berättigande. Jag vill icke dermed säga, att allt är väl beställdt i detta afseende. Men vi få å andra sidan betänka, att, om man utsträcker nödvärnsrättens befogenhet, man kan råka ut för svårigheter i alldeles motsatt rigtning och åstadkomma faror af alldeles motsatt slag. Jag är icke så hemma i den utländska lagstiftningen på detta område. Men af det lilla, jag läst härom, har jag fått den uppfattningen, att hvarken den danska eller norska lagstiftningen tillgodoser nödvärnsrätten mera än den svenska. Deremot tror jag, att den tyska lagstiftningen gör det, ehuru jag vill lemna derhän, om detta förhållande medfört så godt resultat. Jag anser derför, att Andra Kammaren handlade mest betänksamt, om den icke på rak arm gjorde något uttalande för utsträckning af nöd-

Angående ändring af gällande bestämmelse i fråga om rätt till nödvärn. (Forts.)

värnsrätten. På de skäl, som af utskottet framstälts, och då jag icke anser, att man bör fästa allt för stor vigt vid innehållet af parters anföranden eller innehållet i stämningsansökningar, utan mera vid de vittnesbevis, som i de respektive målen förekomma, tror jag, att man har all anledning att biträda utskottets hemställan, till hvilket jag tager mig friheten yrka bifall.

Herr Ivar Månsson: Herr grefve och talman! Jag törs icke ingå på ett bedömande af denna efter min uppfattning mycket svårlösta fråga, utan jag vill endast säga, att det synes mig, som om detta förslag innebure något, som vi borde tänka på, och att jag tror, att Riksdagen många gånger skrifvit till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i ämnen, som icke varit på långt när vare sig så svårlösta eller så vigtiga som detta. Redan när jag fick se detta förslag, tänkte jag, att det skulle vara lyckligt, om det kunde gå igenom, och detsamma anser jag äfven nu, när jag hör motionären här uttala sig. De exempel, som denne nu anfört, äro — det vill jag säga — vida bättre och lyckligare än de, som han upptagit i motionen; men jag tror, att många skäl kunde anföras för ett granskningsarbete i detta fall, och det är derför, som jag anser, att ett bifall till motionen skulle vara till nytta och att lagutskottet icke borde hafva något emot, att en skrifvelse ginge till Kongl. Maj:t med begäran om pröfning af, huru denna fråga skulle kunna bättre lösas, än hvad nu enligt lagen kan ske. Det är på grund häraf, som jag, herr talman, icke kan underlåta att instämma med motionären och yrka bifall till hans skrifvelseförslag.

Häruti instämde herr *Ericsson* i Ofvanmyra.

Herr Styrlander: Den, som här nyss förde lagutskottets talan, erkände, att man nu icke kunde förekomma, att personer blifva för hårdt straffade, derför att de begagnat sig af nödvärnsrätten. Skälet, hvarför man enligt hans uppfattning icke bör göra något åt saken, är endast det, att det är mycket svårt att på ett rätt sätt lösa denna fråga. Mig synes det deremot, som om alla skäl talade för ett bifall till motionen, särskildt då det endast gäller ett skrifvelseförslag, för att på det sättet få några bättre stadganden i detta afseende. Utan att upptaga tiden med att närmare motivera min uppfattning, ber äfven jag att få yrka bifall till motionen.

Herr Nilsson i Skärhus: Ett bifall till motionen kan ju endast innebära en opinionsyttring från denna kammares sida, sedan Första Kammaren beslutat i öfverensstämmelse med lagutskottets förslag, men jag ber i alla fall att få yrka bifall till densamma, såsom jag redan gjort i den reservation, som jag bifogat utskottets betänkande. Derest det vore möjligt, att detta utskottets betänkande kunde som ett supple-

Angående ändring af gällande bestämmelse i fråga om rätt till nödvärn. (Forts.)

ment vidfogas den nuvarande nödvärnslagen till upplysning för domare och andra, som saken kan röra, så skulle en skrifvelse till Kongl. Maj:t vara obehöflig, men i den ställning, hvari frågan nu befinner sig, kan det synas, som om man vid ett öfverfall skulle vara nära nog slagen till döds, innan man finge använda nödvärn; under sådana omständigheter har jag funnit det vara lämpligast att reservera mig mot utskottets beslut och att yrka bifall till motionen.

Herr *Sjöberg* instämde häruti.

Öfverläggningen var härmed slutad. Kammaren afslog utskottets hemställan och biföll den i ämnet väckta motionen.

§ 14.

Slutligen föredrogs och godkändes lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af väckt motion om utfärdande af lagbestämmelser mot spioneri.

§ 15.

Afgåfvos följande motioner, nemligen af:

herr *D. Holmgren*, n:o 171, om ändrad lydelse af 60, 65 och 75 §§ riksdagsordningen; och

herr *J. V. Bengtsson* i Häradsköp m. fl., n:o 172, i anledning af motionen n:o 131 om ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker m. m.

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 13, i anledning af väckt motion angående sammansättning af styrelse för sådant bolag, hvarom förmäles i § 9 mom. 2 af bränvinsförsäljningsförordningen;

n:o 14, i anledning af dels kongl. propositionen n:o 4, om förändrad lydelse af § 4 bränvinsförsäljningsförordningen, dels ock väckt motion, åsyftande ändring af samma lagrum; och

n:o 15, i anledning af väckt motion om ändring af § 8 mom. 2

bevillningsförordningen i fråga om hvad som skall till inkomst af rörelse eller yrke räknas;

lagutskottets utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 6 kap. 4 § strafflagen; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående inrättande af ett statslotteri m. m.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	*J. E. Ericsson* i Ahlberga	under 4	dag.	fr. o. m.	d. 4	dennes.
»	*O. Nylander*	» 6	»	»	» 4	»
»	*C. Sandquist* under den 6 dennes.					
»	*H. Andersson* i Grimbo	under 6	dag.	fr. o. m.	d. 6	dennes.
»	*J. A. Sandwall*	» 6	»	»	» 4	»
»	*C. F. Petersson* i Dänningelanda	» 8	»	»	» 6	»
»	*J. Widén*	» 2	»	»	» 5	»
»	*D. M. Lyckholm*	» 5	»	»	» 4	»
»	*John Olsson* i Stockholm	» 5	»	»	» 5	»
»	*G. Olofsson* i Åvik	» 3	»	»	» 4	»
»	*A. L. Apelstam*	» 6	»	»	» 4	»

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,44 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Tisdagen den 5 mars.

Kl. 1/2 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 26 nästlidne februari.

§ 2.

Föredrogos hvar efter annan Kongl. Maj:ts vid kammarens senaste sammanträde aflemnade propositioner till Riksdagen och hänvisades dervid Kongl. Maj:ts proposition angående pension å allmänna indragningsstaten åt landskanslisten i Stockholms län F. Kjerrman till statsutskottet.

Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 9 mom. 3 i tulltaxeunderrättelserna öfverlemnades till bevillningsutskottet.

Slutligen hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter fiskaren Hans Martin Larssons i Klätta aflidna hustru Anna Larsson, född Alfsdotter; samt Kongl. Maj:ts proposition angående indragning till statsverket af den från den så kallade bergsfrälsejorden i Kopparbergs län utgående tägtekarlsräntan.

§ 3.

Föredrogos de å kammarens bord hvilande motioner, och öfverlemnades dervid herr *D. Holmgrens* motion, n:o 171, till konstitutionsutskottet och herr *J. W. Bengtssons* i Häradsköp m. fl. motion, n:o 172, till kammarens tillfälliga utskott n:o 2.

§ 4.

Föredrogos, men blefvo åter bordlagda bevillningsutskottets betänkanden n:is 13, 14 och 15, lagutskottets utlåtande n:o 22 samt Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5.

§ 5.

Herr *H. Segerdahl* aflemnade en motion, n:o 173, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att alla bestämmelser om rang, utom för hofvet, måtte upphäfvas, m. m.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	*N. Hansson*	i Berga	under	8	dagar fr. o. m.	den 8	dennes.
»	*A. F. Broström*	»	»	3	» »	» 6	»
»	*L. P. Mallmin*	»	»	6	» »	» 6	»

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,43 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Stockholm 1901. Iduns Kungl. Hofboktryckeri.